

Scinteia tineretului

Anul VI
Nr. 45 (268)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
8 noiembrie
1986

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Pacea — tema cea mai nobilă

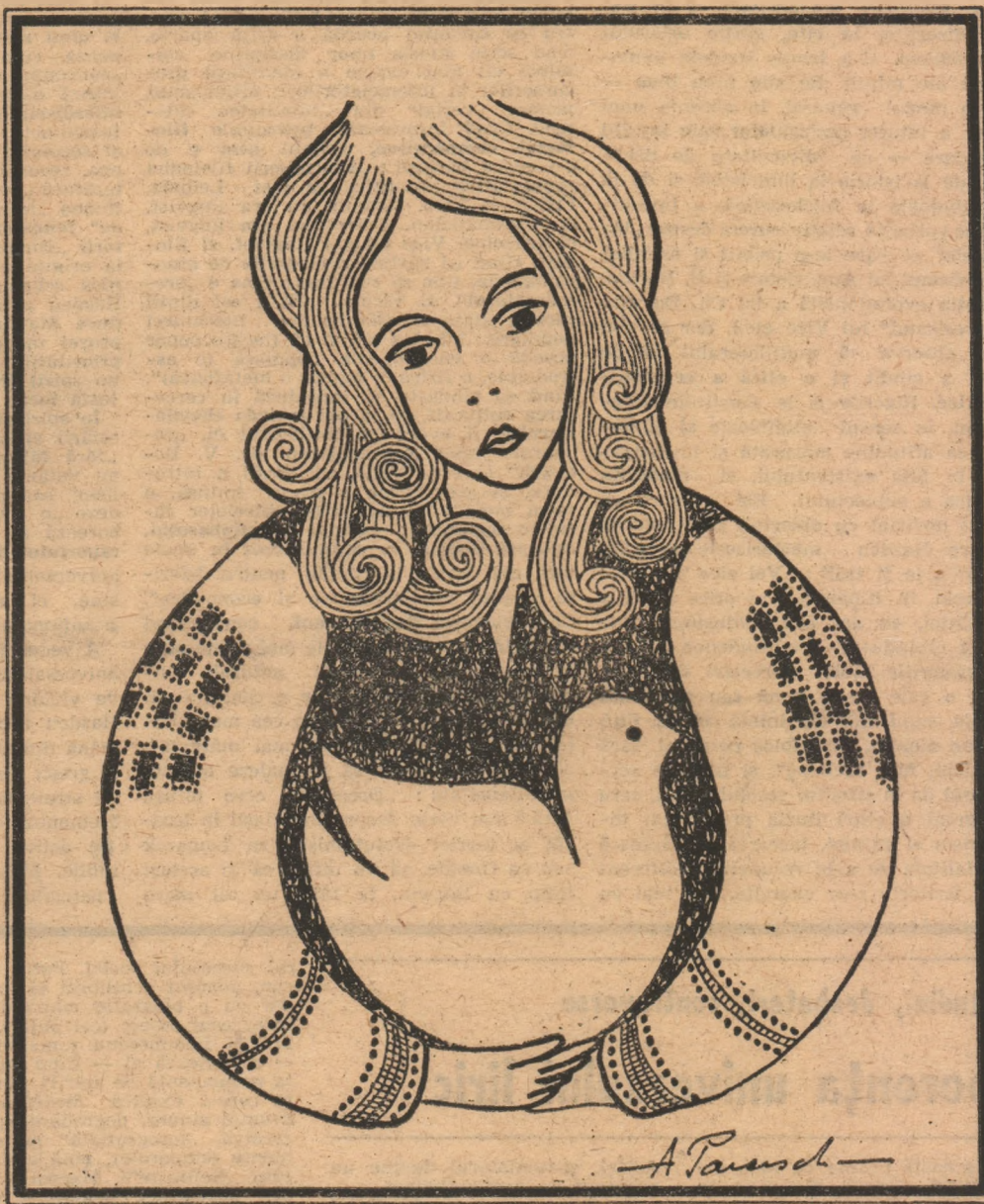
Fără îndoială, nu există în momentul de față o temă care să preocupe conștiința umanității, a popoarelor, a tuturor forțelor progresiste într-un grad mai mare decât cea a păcii. Situația creată în lume, pericolul războiului, care a încetat să mai fie o amenințare vagă, îndepărtată, devenind o adevărată preocupare pentru milioane și milioane de oameni, au făcut ca pacea să constituie prioritatea absolută în contextul marilor probleme cu care se confruntă civilizația noastră.

În acest cadru sînt cunoscute și apreciate numeroasele inițiative de pace ale României socialiste, ale președintelui Nicolae Ceaușescu, eforturile constante ale țării noastre îndreptate spre realizarea unor progrese concrete, palpabile pe calea dezarmării, a consolidării relațiilor de colaborare și înțelegere dintre toate națiunile. Recentele măsuri adoptate prin lege de Marea Adunare Națională, la inițiativa secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la reducerea de către Republica Socialistă România cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare și la consultarea poporului în legătură cu aceasta în cadrul unui referendum relevă, încă o dată, că pacea, triumful acesteia constituie pentru națiunea noastră nu un ideal abstract ci o preocupare permanentă, manifestată efectiv prin hotărîrea fermă de a face totul, de a nu precupeți nici un efort pentru eliminarea definitivă a spectrului războiului și al morții din viața omenirii.

Lupta pentru pace, pentru împlinirea aspirațiilor noastre legitime de a trăi și a ne făuri visele, idealurile cele mai nobile în liniște și demnitate deplină trebuie să fie, este o problemă de conștiință a fiecăruia dintre noi; pentru că fiecare dintre noi este conștient de faptul că munca, de orice natură ar fi ea, creația, elanurile prin care se împing tot mai departe frontierele cunoașterii nu au nici un sens atît timp cît concretizările lor, oricît de strălucite, sînt amenințate cu distrugerea, cu pulverizarea totală în neantul morții atomice. În acest sens, tinerilor creatori, asemenea tuturor celorlalte categorii de tineri, le revin responsabilități sporite în direcția promovării prin operele lor a profundelor semnificații ale umanismului nostru revoluționar, în contextul căruia pacea, libertatea, demnitatea constituie valorile centrale în jurul cărora gravitează tot ceea ce se gîndește despre Om, tot ceea ce se face în numele și spre binele său.

Literatura, arta în ansamblul său s-au situat întotdeauna și — cu atît mai mult — se situează acum, în societatea noastră, în actualele condiții internaționale de agravare fără precedent a pericolului războiului, în avangarda conștiinței umanității, vehiculiind, în formele lor specifice, prin capacitatea de a sensibiliza și mobiliza, ideile nobile ale progresului, trăirile cele mai intense și mai adînc omenești, încrederea în destinul de libertate și afirmare creatoare al ființei umane. Tocmai de aceea, este de datoria tuturor celor ce își consacră munca și talentul făuririi unor opere literare, muzicale, plastice, cinematografice, teatrale sau de alt gen menite să înfrunte timpul și să contribuie la apropierea dintre oameni să abordeze tema păcii — tema cea mai nobilă și, în același timp, cea mai acută dintre cele ce stau în fața creației artistice contemporane —, străduindu-se să-i confere noi străluciri prin care să contribuie în mod concret la cultivarea, în conștiința tinerei generații, a tuturor celor ce-și loagă sensul existenței de un viitor fără arme și războaie, dar mai ales a celor ce fac parte din forțele potrivnice păcii, a idealurilor de progres, colaborare și înțelegere ce caracterizează în ultimă instanță însăși esența umană.

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

Desen de AUREL PARASCHIV

MARILE CONSTRUCȚII PASNICE ALE ROMÂNIEI SOCIALISTE
DIMBOVȚA — INIMA DE CLEȘTAR A BUCUREȘTIULUI

Paginile 6—7

Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului

Împotriva dreptului forței

În cadrul a două conferințe ținute la Facultatea de drept din Paris în anii 1919 și 1920, un tânăr profesor universitar român, Vespasian V. Pella, (17 ianuarie 1897 — 24 august 1952), sub influența curentului pacifist generat ca o reacție la ororile comise în timpul primei conflagrații mondiale, schița planul general al unui drept penal interstatal în corelație cu Pactul Societății Națiunilor Unite, menit să apere pacea — „bunul suprem al umanității”.

Considerînd războiul ca un fenomen morbid al vieții internaționale și avînd în vedere „noile date științifice ale psihologiei colective”, juristul român s-a pronunțat pentru înlocuirea empirismului diplomatic care studia războiul numai din punct

de vedere al materialității faptelor istorice, prin cercetări aprofundate în domeniul „criminalității colective a statelor”. Într-o epocă în care aforismul lui Napoleon: „Crimele colective nu angajează pe nimeni” era privit ca o axiomă, V. V. Pella se manifestă ca partizanul responsabilității penale a statelor și al unei răspunderi speciale a unor persoane fizice care prin acțiunea lor directă au favorizat producerea unei crime colective internaționale.

„Vespasian V. Pella a fost acela care a aruncat scinteia creatoare — afirma, în 1964, Jean Graven, președintele Asociației Internaționale de Drept Penal. După primul război mondial, el a conceput planul general al unui drept penal inter-

statal, în vederea asigurării ordinii internaționale, prin respectarea principiilor dreptului.”

Tezele revoluționare ale profesorului român cuceresc repede opinia publică și lumea științifică a vremii. În numărul său din 8 mai 1925, marele cotidian francez „Le Temps”, sub titlul „Un cod represiv al Națiunilor”, a publicat în extenso „Principiile fundamentale, ale unui drept penal al națiunilor”, iar Conferința interparlamentară de la Washington a votat, la 3 octombrie 1925, proiectul de rezoluție prezentat de V. V. Pella în numele Comisiei juridice. Era pentru prima dată cînd o instituție internațională afirmă noțiunea de stat criminal și sublinia imperativul unui studiu științific al criminalității colective a statelor, și aceasta pentru a determina legile naturale care îl guvernează și pentru a stabili mijloacele destinate prevenirii și reprimării.”

Tot în aceeași perioadă, mai exact în 1925, la nici 28 de ani, profesorul român publică lucrarea „La criminalité collective des Etats et le droit pénal de

l'avenir” (Criminalitatea colectivă a statelor și dreptul penal al viitorului) care, prin noutatea ideilor și importanța lor pentru viața internațională, a generat un puternic curent în doctrina penală a timpului. Numeroși oameni de știință în remarcabile monografii și lucrări de specialitate, importante instituții internaționale, în congresele și conferințele lor, au dezbătut ideile profesorului român, subliniind originalitatea și actualitatea lor.

Prima propoziție a cărții „Războiul de agresiune este o crimă” exprimă în fapt ideea centrală căreia V. V. Pella i-a închinat întreaga sa activitate de savant și diplomat.

Respingînd concepția după care războiul constituie singurul mijloc de rezolvare radicală a conflictelor internaționale, juristul român remarcă sugestiv că după cum în antichitate și evul mediu, tortura nu a furnizat niciodată proba unei acuzații, nici în raporturile dintre state războiul nu poate face proba unui drept. Savantul milita pentru un drept internațio-

nal unic, avînd ca valoare fundamentală pacea mondială, considerînd că dacă pînă la primul război mondial se acordase o importanță egală dreptului păcii și dreptului războiului, această știință trebuie transformată în înseși bazele sale, astfel încît să nu mai existe decît un singur drept, dreptul păcii. Calificarea războiului ca o crimă internațională duce la concluzia logică după care nu se mai poate concepe existența unui drept al războiului, adică un drept al crimei.

Recunoașterea caracterului criminal al războiului impunea, în concepția lui V. V. Pella, crearea unui drept penal internațional și a unor organisme juridice internaționale care să aplice aceste norme în scopul prevenirii și combaterii „criminalității colective” a statelor.

Aceste transformări pe care urma să le sufere reglementarea juridică internațională, necesitau modificări corespunzătoare.

MIRCEA DUȚU

(Continuare în pag. a V-a)

Ediția lui Vasile Vetișanu din scrierile filosofice ale lui Hasdeu, deși prezintă unele deficiențe care au fost semnalate la timp, are darul de a exemplifica un adevăr pe care filosofia românească din ultimul deceniu și l-a asumat, anume că B.P. Hasdeu se situează printre marii gânditori ai culturii noastre. G. Călinescu observase în istoria sa că „Filosofia lui Hasdeu a fost ignorată cu suficiență, Maioreseu neadmițând alți filozofi afară de sine”. Bagatelizarea maioreseană explică oarecum pentru ce filosoful Hasdeu a fost marginalizat într-o epocă: dar, după ce, în perioada interbelică, ideile lui au fost reactualizate de ediția din 1937 a lui Mircea Eliade, spirit prin excelență congener, în epoca dogmatică a fost neglijat din motive care-l falsifică substanța ideilor. Adversitățile dintre persoane se sting odată cu persoanele; de persistat persistă adversitățile de natură ideologică. Asemenea altor filosofi din aceeași tulpină a gândului, Hasdeu a avut de suferit în postumitate din cauza celor din urmă. E o superfluitate a mai spune că Hasdeu nu e „naționalist”, cînd elaborează legile dezvoltării și emancipării naționale, nici „retrograd”, cînd elogiază valorile culturii populare, nici „paseist”, cînd pledează pentru cercetarea trecutului, dar e o superfluitate obligatorie.

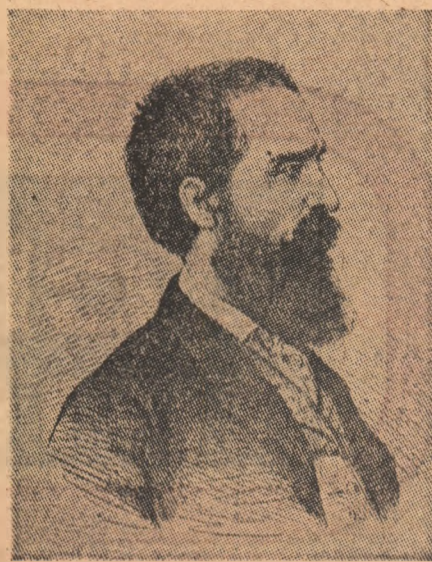
La sfîrșitul secolului XX, Hasdeu revălu o uimitoare modernitate, și în mai toate direcțiile în cite, grație uriașului său proteism, și-a trimis sondele explozatoare ale minții. Se știe prea bine — deși la modul general, în absența unei sinteze a tuturor sesizărilor sale intuiții particulare — ce diversitate de discipline, de la istorie la lingvistică și de la etnopsihologie la folclorică, a investigat și se vorbește relativ curent despre „influențe” pe care le-a primit și asimilat (pozitivismul lui Aug. Comte și H. Buckle, concepția evoluționistă a lui Ch. Darwin, „progresismul” lui Vico etc.), dar se mai poate observa că multilateralul om de știință a gândit și o etică a cercetării științifice. Rigorile ei le constituie scepticismul, în sensul etimologic al cuvîntului, ca atitudine măsurată și investigație în fața existentului, și modestia făuntrică a subiectului. Ele asigură un contact neviat cu obiectul. Sînt rigorile pe care Hasdeu mărturisese în „Sic Cogito” a le fi trăit: „Voi zice atît, cît: în istorie, în filologie, în orice sferă a cunoștinței, eu am fost totdeauna sceptic (...) croindu-mă pretutindenea singur, prin propriile mele cercetări două izvoare, o cale nouă, bună sau rea, cum mă tăia capul, dar din inimă curată, fără frică de nimeni, fără folos personal, fără fățărnicie, fără reclamă”, și pe care cercetătorul de la sfîrșitul secolului XX, care a încercat o clipă iluzia pretinsului totalitarism al științei, încearcă să găsească o modalitate de a le recupera. Indiferent pe ce teritoriu s-ar exercita, dar mai cu

seamă dacă lucrează pe teritoriul disciplinelor umanistice, subiectul cunosător nu se poate obiectiva decît cu condiția integrității morale. El trebuie să știe și să poată să păzească de marile subiectivisme ruinătoare: „Cineva se naște transilvan, moldovean, muntean (...) etc., dar istoricul poate fi numai român prin simțimint și trebuie să fie numai om prin rațiune: provincialismul și fanatismul ucid știința”.

Singură această modernă etică a actului științific poate explica meticulozitatea cu care savantul reconstituie etapele fundamentării și edificării disciplinelor la a căror conturare a tras el însuși linii energice. Un gânditor de talia lui n-ar consacra zeci de pagini nașterii filologiei sau concepției evoluționiste în absența unui principiu ordonat. Este principiu ade-

naturalist englez, lucrînd tocmai în Australia, făcuse aceeași descoperire: Alfred Russel Wallace... O istorie a unei științe sau a unei arte, a unui gen sau a unei specii, a unei idei sau a unei tehnici e firesc să înceapă cu determinarea elementelor de precursorat. Obligă la această practică principiul primar al cercetării. Efectul ei rezidă într-o mai bună cunoaștere a obiectului, căci, cu un gând al lui Miron Costin, „Toate lucrurile, dacă se încep a spune din începutul său, mai lesne se înțeleg”.

General valabil, criteriul precursoratului este unul de valorizare a operei hasdeene înseși. Personalitate a intuițiilor cutezătoare, Hasdeu e, din acest motiv, o personalitate a vastelor deschideri. Vasile Vetișanu nu greșeste cînd îl consideră, pe urmele altor cercetători, „un anticipator în cele mai diverse domenii ale activității umane”, nici cînd numește (prea în treacăt parcă) unele din prioritățile lui incontestabile. E în afara îndoielii că, văzînd în știința istoriei „un tărîm pe care

B.P. Hasdeu — personalitatea intuițiilor cutezătoare

Marea lecție etică a lui Hasdeu

vărului: „Nu este iertat a sacrificia eterna veritate trecătorului interes, fie acesta de orice natură, căci falsificîndu-se o singură verigă nu vom mai putea înțelege totalitatea catenei.” El explică pentru ce savantul acordă o grijă aparte, cînd scrie istoria unor discipline, stabilirii cit mai exacte a identității precursorilor și întemeietorilor: altfel spus, primei „verigi” din „totalitatea catenei”. Cînd formulează principiile filologiei comparative, primul gest e de a-i evoca părintii: „Precursorii filologiei comparative științifice au fost Leibniz, Freret și Vico. Leibniz nu era lingvist, ci matematician. Freret nu era lingvist, ci arheolog. Vico nu era lingvist, ci filosof”. Cînd își susține prelegerile de etnopsihologie, ține să sublinieze cine e „premergătorul”. E Vico: „El e cel dintîi care a atras atenția asupra literaturii populare; tot el a arătat că fiecare popor posedă o enciclopedie populară (o astronomie, o fizică, o logică, o metafizică)”. Cînd se gîndește să introducă în cercetarea culturală de la noi metoda chestionarului, îl evocă pe inițiatorul ei, „celebru jurist contemporan dr. V. Bogisich” care „a venit cel dintîi a introduce, și aceasta pe o scară întinsă, o nouă metodă în adunarea obiceiurilor juridice populare: metoda chestionarului, aplicată demult cu atîta succes în unele țări, mai virtos în Anglia, pentru diferite scopuri administrative și economice”. Cînd elogiază darwinismul, considerînd că „printre progresele cele mai numeroase și însemnate ale istoriei naturale contemporane, această lărgire a concepțiunii omenestii trebuie privită ca cea mai roditoare în urmări, ca cea mai măreață”, crede că e necesar să semnaleze această simultaneitate: „Dreptatea cere totuși, fără a mai vorbi despre înaintașii în treacăt ai teoriei evoluționiste, ca Lamarck sau ca Goethe, să nu uităm că în același timp cu Darwin, la 1858, un alt mare

arheologia caută să meargă braț la braț cu medicina, precum însăși medicina merge braț la braț cu chimia și statistica, toate ramurile cunoștinței, pînă la cele mai eterogene, fiind adesea indispensabile unui adevărat istoric”, Hasdeu anticipează, cum spune editorul său de azi, „concepția modernă despre legătura necesară dintre științe”, altfel spus, teoria interdisciplinarității și interferențelor, foarte actuală și rodnică în ultimul pătrar al secolului XX. Nu poate fi, de asemenea, recuzat pionieratul lui Hasdeu în literatură: după Edgar Papu, prin narațiunea „Micuța”, tinărul Hasdeu „deschide fenomenul absurdului, iar după autorii „Dicționarului literaturii române de la origini pînă la 1900”, „imbinînd ingenios schema romantică și parodia ei, Hasdeu anticipează aici (în nuvela „Ducă Mamauca” — n.n.) un procedeu al prozei moderne”. Sînt numai cîteva din prioritățile hasdeene. Ele vorbesc despre un spirit fremetător și temerar, care detestă locul comun și iubește insolitul.

În spiritul aceluiași rigori etice ale cercetării științifice, pe un ton cumpănit, „fără fățărnicie, fără reclamă”, atent să nu vatăme concluziile prin „provincia-lism” sau prin „fanatism” și să nu eludeze „o singură verigă”, Hasdeu își elaborează și superioara sa viziune asupra raportului dintre național și universal: universalitatea nu poate exista în sine, ci numai sub forma concretă a naționalului.

A vedea naționalul ca formă și pivot al universalității a dat însă unora impresia de viziune exclusivistă. Adevărul e că Hasdeu n-a scos niciodată națiunea română din cultura și civilizația europeană. A greșit cînd a asimilat cosmopolitismului strategia culturală a junimistilor, dar, asemenea lor, a pledat pentru o circulație activă a valorilor autentice și durabile. Mai mult, le-a recomandat compatrioților o rivnă constantă în cunoaște-

rea și prețuirea lor: „Nu se cade a uita umanitatea întregă. Tot ce e frumos pe aiuri, mai ales tot ce s-a dovedit a fi frumos la alte popoare merită a atrage atențiunea și iubirea românilor: nu moda momentană, mai cu seamă nu poleita decadentă a străinilor, ci acele idei și acele caractere, cari ne ridică, ne înalță, ne fac mai buni pe noi înșine”. Hasdeu privea pe bună dreptate cu dispreț imitația („A imita pe cineva în poezie este un talent tot atît de vulgar ca și a imita pe cineva pe scenă, unde și acolo un actor artist urzeste, nu maimutează”), dar că imitația nu poate garanta originalitatea crezuseră și pașoptiștii, credeau și contemporanii lui, junimistii. Refuzul imitației (deși, uneori, o recomandă el însuși: „Această constincioasă codificațiune a cârților populare ale Scotiei, cu texturi întregi, reproduse cu o exactitate documentală, iar nu numai extractă ca în Nisard sau analize ca în Görres, ar merita a fi imitată în toate țările Europei, oferînd un tărîm complet și sigur ulterioarelor cercetări critice”) nu se confundă cu autoblocajul cultural. Hasdeu dedre studiul pătrunzător naturalizării cârților populare în literatura română, afinităților de fond și de formă ale literaturii noastre populare cu marea literatură a lumii, schimburilor culturale interbalcanice. El nu poate concepe cultura română izolată de celelalte culturi. Mai mult, gânditorul care descoperă într-un basm românesc acea „elocvență a tăcerii” care este „unul din resorturile cele mai favorite ale dramei elene” și spune despre altul că „se pare a fi ieșit din -pana lui Shakespeare”, îi dorea un destin universal.

E idealul unui mare patriot căci, spune el însuși, „Patriotismul cel adevărat mai înainte de și mai presus de toate este a crede, fără a șovăi un singur minut, în forțele națiunii tale”. Hasdeu n-a șovăit o singură clipă în a crede în forțele națiunii române. E punctul fix, coagulant, al exemplare sale etice.

CONSTANTIN SORESCU

Atitudini, dezbateri, controversate

Coerența universului liric

În această ordine de idei, înregistrînd corect direcțiile în care merge romanul românesc de după 1975, prestigiosul critic, Eugen Simion aprecia: „Ne găsim, azi, într-un moment în care romanul valorifică toate aceste experimente într-o sinteză nouă, în acord, desigur, cu experiența omului și cu experiența însăși a cunoașterii despre om” („Posibilitățile romanului” în „Ramuri” din 15 decembrie 1978, p. 5).

Cu alte cuvinte, întreaga literatură a Gabrielei Adameșteanu se constituie ca o sinteză atît în ordine procedurală, cit și de substanță, sinteză aflată în deplin acord cu sensibilitatea și complexitatea individului de astăzi, privit ca om social, politic, dar și subiectual.

Petrina ar putea fi considerată un autor potențial prin obiectivitatea pe care și-o asumă pînă la un punct. Neutră, impersonală și puțin interesantă la prima vedere (asa cum apare orice autor insului comun, ce viețuiește în apropierea sa), ea se complăce — inițial — în postura de spectator și rezonază conștiincios la spusele și gesturile partenerului. Evoluția ei, în continuare, nu e lipsită de imprevizibil. Din partener pasiv devine comentator-judecător, gesticulația gândului parcurgînd drumul de linearitate la complexitate agresivă.

Astfel, comentatorul devine un personaj cu profil distinct.

Nu întîmplător, două dintre personajele Gabrielei Adameșteanu tind spre statutul de autor: Cristu Pătrașcu și Niki Scarlat. La dorința lor declarată (și neîndeplinită) de a scrie literatură se înregistrează o capacitate deosebită de a vedea și imagina personaje, vieți, destine. Astfel, Niki Scarlat (personaj-absență) o privește pe madam Delcă ca pe un personaj potențial. Și, dacă mergem mai departe cu supozițiile, e de crezut în capacitatea de a „literaturiza” a lui Cristu Pătrașcu, în posibilitatea acestuia de a vedea personaje. Singur se construiește ca personaj resemnat, supus capriciilor sorții, pentru ca în final să se revolte împotriva „autorului”, dărîndu-și „o zi de vacanță”. Este, de altfel, singurul personaj care reușește — aproape erotic — să se învingă și, astfel, să-și anuleze eșecul.

Approape întreaga galerie a personajelor desfășurate în cărțile autoarei se află sub semnele neliniștei și ale nereușitei. De la Petrina, observator neutru, dar nu impenetrabil, care are și ea „ora ei de neliniște” pînă la Onițoiu, în care neliniștea s-a generalizat ca stare de a fi, de la Letiția Branea, în care dorul de altceva generează neliniște pînă la deținăto-

rii succesului social. Petru Arcan, aparent echilibrat și lucid, dar cu o biografie marcată de insuccesul casnic (cel puțin), de la Titu Ialomiteanu („neliniștea — reflectează el — fiind starea permanentă de spirit”, singura care-i explică nesiguranța, drumul sinuos, degradarea progresivă, „fotografiată” pe segmente temporale), pînă la Marta (din „Neliniște”), Margot și Ștefan Mironescu, personaje care trec pragul neliniștei spre spaimă, panicate de gîndul morții prezumtive sau iminente, personajele Gabrielei Adameșteanu există pur și simplu, se autoreglează, în virtutea acestui mecanism interior, atît de insistent urmărit, analizat, radiografiat, reluat din cele mai diverse unghiuri și situații factice.

Neliniștea adolescentină, asociată salcimilor (v. M. Sebastian) sau lumea anticariatelor cu mirosul unei lumi noi trezesc în Letiția Branea potențe nebănuite. „Răbdarea mea creștea de neliniște”, meditează ea. Personaj structural optimist, asemenea tatălui (Victor Branea, spirit întreprinzător), Letiția gîndește despre sine: „Duceam în mine ceva impresionabil, care mă inunda cînd și cînd și-atunci chicoteam și-mi spuneam miine, miine”. Desprinderea de model (funchiul, Ion Silisteanu) semnifică, în cazul ei, anularea resemnării.

Pe aproape se află Cristu Pătrașcu, care parcurge drumul de la neliniște la panică, reușind să se învingă pînă la urmă prin renunțarea la model (Cosmovici, personaj aflat la limita extremă pe scara neliniștei și nereușitei): „Poate aș naviga mai ușor prin panica mea dacă nu mi-aș ști așa de bine modelul...”. Cerul, copacii, orașul, natura

rezonază — în mai toată proza Gabrielei Adameșteanu — cu stările sufletești ale protagoniștilor, ca un adevărat personaj, ce-și dezvoltă „personalitatea” în funcție de mișcările interioare ale eroilor principali. Eliberarea de constrîngerile sociale, izbînda lui Cristu Pătrașcu e marcată, spre exemplu, de o „deschidere” a naturii: „Afară cerul se lumina tot mai mult, dinlăuntru, inundat dinspre margini de roz, avea o netezime caldă, de fildes...”. Și, firește, exemplele ar putea continua.

Literatura Gabrielei Adameșteanu reprezintă un teritoriu epic distinct, cu legi proprii, frisonat de neliniște și aflat sub semnul dimenziilor egale. „De fapt, drumul egal al fiecărei zile purta în el semnele nereușitei”. Mai toate personajele sale poartă această marcă inconfundabilă.

Astfel, Ion Silisteanu, Emil (aparitie episodică), Victor Branea au o biografie marcată, aflată sub semnul eșecului social, în primul rînd. Alte personaje, ca Margareta Branea și Ivona Scarlat au chiar semnele predestinate nereușitei: acele pete roșii care apar după un consum minim de alcool. „Ciudat, și-n mine, după ce beam — reflectează cea mai puțin vîrstnică membră a familiei Branea — marginile trupului mi se întindeau la nesfîrșit și tristețea rodea în ele, clipocit, ca o apă”. Teama de nereușită în plan social și erotic, persistă în Letiția Branea, care se autoreglează și-și dirijează drumul în funcție de această obsesie.

Barbu, un alt Ion Silisteanu, se află „terorizat de gîndul că a pierdut ani fără să reușească să facă ceva”. La Cristu Pă-

trașcu se cumulează „o senzație insuportabilă de vinovăție” cu „o senzație de nemulțumire pentru eșecurile lui”.

Gelu, nepotul Vicăi Delcă, un Cristu Pătrașcu în anii adolescenței, se află sub semnul eșecului erotic, la care se adaugă „teama unei vieți întregi care-l așteaptă”. Onițoiu, nu mai puțin Cosmovici — la cei doi poli ai moralității — se află sub semnul eșecului total. Sophie Mironescu, Ștefan Mironescu, apoi Yvonne, repetînd ciclic destinul tatălui, se află marcate de eșecul erotic — familial și social.

Cu o notă specială pentru Ion Inri Silisteanu și Ștefan Mironescu care eșuează, în primul rînd, pe plan intelectual. Amîndoi au proiecte ambițioase pe care le amînă la nesfîrșit și pentru care se pregătesc cu o nesfîrșită răbdare, dar amîndoi sfîrșesc — din motive diferite — prin a fi cuprinși de o „împăcare resemnată”.

La antipod, în ciuda insucceselor care le încarcă biografia, Sofia Ioaniu (parcă alt personaj), cu deosebire, dar și Vica Delcă (personaj fascinant care trăiește, în primul rînd, prin limbaj), după ce pierd material tot ce au avut rîmîn adevărate formule de vitalitate și încredere în viață. „Viața nu ne este dată ca să ne fie povară, ci bucurie”, meditează simplu primul personaj. Iar cel de al doilea se autocontemplă cu satisfacție: „Cîtă energie am avut eu, Vica, în viața mea...” Formule rezistente la timp, în care îndoiala își găsește prea puțin spațiu sau chiar deloc.

MIRCEA DINUTZ

(Va urma)

PACE! Iată vocea cutezătoare și dreaptă a României

Ginduri despre cei din linia întâi a Păcii

Sunt lucruri care este bine să existe și sunt lucruri care este bine să nu existe. Sunt lucruri care nu pot coexista.

Pacea este absență a războiului. Iar război înseamnă un timp în care bărbați tineri pot să moară în orice secundă și ei chiar mor. Drama războiului constă, în primul rând, în transformarea unor bărbați tineri în cadavre.

Există o similitudine între pace și război. Există o linie întâi a creației și a vieții în timp de pace. Există tot o linie întâi, dar a morții, în timp de război. În război, cel mai mult se moare în linia întâi. La un popor aflat în luptă de apărare, cei care se duc și mor în linia întâi sunt tocmai cei care, în vreme de pace, trăiesc și creează în linia întâi a păcii.

Să privim în jurul nostru, în directă și iubita noastră intimitate: vom găsi bărbați care luptă pentru un ideal; care pun umărul la sensul bun al istoriei; care pun umărul la bine. Bărbați care se bat pentru idealuri sociale, bărbați care își îmbracă acțiunile în sensurile superioare ale moralității. Tată, frate, fiu, coleg, personalitate a vieții publice. Căutați-i în mulțimea cunoscuților voștri și îi veți găsi. Ei sunt cei care, prin felul în care își conduc viața, ne fac să ne iubim și să ne respectăm condiția noastră umană. În noaptea așezărilor omenestii, ferestre aprinse stau martore căutărilor lor.

Cotidianul lor mod de a fi se poate numi, cu siguranță, eroism.

Acești bărbați energici, inventivi, scrupuloși, în ale căror acțiuni poți recunoaște însemnele unei modernități bine înțelese, sint o bogăție incalculabilă a unui popor. Apariția lor în istorie poate avea loc numai în condițiile unor acumulări caracteristice vremurilor de pace. Războiul, în primul rând pe ei îl distruge. Inamicul cu care te afli în luptă, în primul rând pe ei îl învinge. Glonțul, pe ei îl găsește. Pentru că și în război ei vor fi în linia întâi. Verticalitatea moralei lor îi împinge inexorabil către linia întâi. Către linia morții.

O casă distrusă poate fi repede reconstruită. Rana unei suferințe atroce poate fi închisă prin actul supraviețuirii. Un bărbat adevărat nu mai poate fi înlocuit. Prin nimic.

VASILE NEGOE

Desen de ELENA BOARIU

Da, Păcii...

Poporul român spune Da, Referendumului

și nu un da, ca un simplu da,

Ci un Da răspicat Vieții omului

Convins că pacea va triumfa:

Poporul român — timp înălțător al vremii,

flori să inflorescă pe Pământ,

Și pace să fie între oameni —

cel mai prețuit cuvânt;

Poporul român spune Da, Păcii, timpului nou,

și bucuriilor noastre-sărbători

În acești ani de mari transformări

condus înțelept de Marele Erou;

Poporul român contemplă zidiri sub soarele auriu

zămislite cu vrednice sudori de frunți

Ecoul înalt al Păcii răsună peste munți

cit timp nu este prea tirziu...

GEORGE COROBEA

Toamnă de tihnă, toamnă de rod

De fiecare dată toamnele vin să aducă tot ce este fruct mai bun, mai zemos și mai dulce pe lume intru satisfacțiile noastre de toate zilele, purtând cu sine, totodată, și miremele calde ale ultimelor zvicniri și explozii de căldură înainte ca iarna cea crudă să pună stralul de ghiță peste pământul negru și roditor.

Această toamnă lungă, românească a venit și ea cu roade dulci și bogate și a mai adus cu sine cel mai de seamă rod al gândirii și înțelepciunii acestui popor și al eminentului său cirmaci de seamă în lume, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care prin marea și cutezătoare sa gândire, profund realistă, a venit să-și facă, din nou și din nou, auzit în întreaga lume glasul său răspicat: oameni de pe toate continentele! — veniți

să dăm mină cu mină pentru salvagardarea păcii, acum cit mai este timp, acum cind rațiunea dictează doar o singură alternativă, aceea a păcii, altfel nu vor fi nici învingători nici învinși, și nici viață pe acest pământ!

Și cele peste douăzeci și două de milioane de suflete deschise ale românilor au răspuns tot răspicat chemării conducătorului pentru a semna apelul României — apelul păcii — în numele vieții și al muncii pașnice. Apelul României, hotărârea ei de a reduce unilateral cu 5 la sută, tot ceea ce poate aduce numai moarte este una din cele mai de seamă gândiri realiste azi în lume, care cere eliminarea din viață a posibilității unui flagel mondial pentru însăși ea, viața pe acest pământ, este un glas hotărât care invită toți factorii

decizionali din lume să-și urmeze exemplul drept și să treacă la măsuri concrete de dezarmare. Credem că a sosit timpul cind rostirea doar a cuvintelor angajante trebuie urmat și de luarea unor măsuri concrete de nimicire a armelor distrugătoare în lume, și în primul rând a celor nucleare, cu atât mai mult cu cit numărul lor a ajuns la cifre fabuloase și care pot aduce numai moarte în locul unei vieți pașnice, constructive de zidire dreaptă a vieții în lume. Glasul președintelui Nicolae Ceaușescu — glasul întregului nostru popor se adună într-o mare simfonie policromă de culori ce aduc glasului clar al omenirii vibrante nuanțe de viață, de tihnă și de lumină intru binele celui mai de seamă, celui mai drept și singurul factor de zidire: omului. Drumul, știm, este deosebit de greu și lung, dar faptul că odată și odată, și asta cit mai curind, început valul de dezarmare, el nu se va opri, sperăm, în drum ci ca un șuvoi torențial de ape cristaline se va aduna în noi și noi izvoare de pace, de muncă tihnită, de lumină, de dăltuire cinstită a vieții în locul unui genocid atot distrugător, al unei conflagrații mondiale ce poate pune capăt

acestei lumi, și prin eforturi comune să ajungem la înțelegeri numai prin puterea cuvintului, prin rațiune, prin tratative bi și multilaterale pentru ca astfel omenirea să poată scăpa de cosmarul ce o obsedează, periclitându-i liniștea, și care atirna azi, mai mult ca oricind, deasupra capetelor noastre ca sabia lui Damocles.

Omenirea este în stare să facă acest pas hotărât spre viață, spre pace, are încorporat în toate fibrele sale dreptul la existență și dreptul la pace, dreptul de a-și hotări singură existența și rinduiala ei așa cum și-o dorește singură, fără implicare altor forțe din afară, fără arme, fără moarte. Omenirea, credem, ca și România, președintele ei, este ferm convinsă că aceste eforturi ale ei, ale noastre nu vor fi în zadar ci ele vor fi încununat de succes prin trecerea imediată la dezarmare totală, la dezarmare nucleară, la renunțarea la armele clasice și chimice în toată lumea. A venit timpul cind numai și numai cuvintele rațiunii pot salva omenirea, numai gânduri curate, ca ale României, și ale celor ce doresc din suflet pacea și lumina, pot încununa discuțiile con-

crete de aruncare a armelor în afara societății omenestii, distrugerea lor și folosirea acestui imens potențial material în folosul omenirii prin canalizarea energiei distrugătoare pe făgașul industriei pașnice și care să aducă bunăstare în loc de moarte.

Glasul României, al poporului său, prin glasul fierbințel al președintelui, va consemna în istorie o nouă dovadă de dorință arzătoare de pace, și de lumină a omului nostru de pe aceste plajuri mirotice, glas ferm și decis să se alăture glasului lumii în marea dragoste pentru pace, în marea efort uman pentru salvarea umanității. Și glasul acesta nu poate fi oprit de nici o forță atita timp cit va exista în noi suflul curat al vieții, cit va exista viață în lume. Efortul nu va fi zadarnic ci va aduce cu sine un viitor mai bun, un viitor fericit, lipsit de arme distrugătoare, o lume ce vrea să trăiască, să muncească, să râsufle, eliberată de povara grea a armelor, o lume ce este chemată să săvârșească pace, zidire, lumină în întreaga lume.

HORVATH DEZIDERIU

Sfirșit de secol

sint sigur că-ți vei mai aduce-aminte de-acei sfirșit de secol douăzeci cind anotimpul ca un prunc cuminte lega planeta cu bandaje reci și cind la marșul păcii mondiale ieșeau toți invalizii de război în timp ce tăiau cerul cu rafale mai marii lumii nesătui și goi de orice sentiment uman se pare cind undeva oștiri de mercenari făceau în mase crincene masacre vinzindu-și propria viață pe dolari sint sigur că-ți vei mai aduce-aminte de-acei sfirșit de secol douăzeci copilul meu obraznic de cuminte cind porumbeii mai zburau și deci speranta păcii nu putea să moară rîzind frumos către milenul trei făcînd să inflorescă-a doua oară livezile de meri, de peri, de tei...

IOAN VASIU

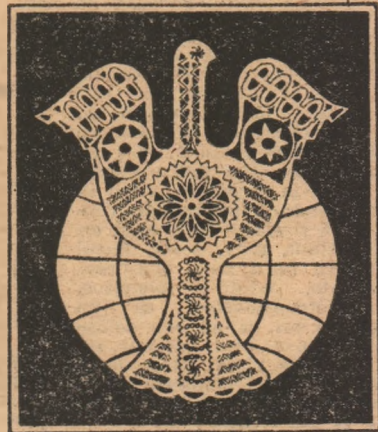
Triumful rațiunii

E Pacea o victorie a rațiunii
Și e voința cea dintii a națiunii I
UN OM, O VIAȚĂ, O LUPTĂ NE-NCETATĂ
Pentru ca inimile-n piepturi să mai bată.

Îngemănați, să nu avem odihnă,
Iar lupta noastră să nu cunoască tihnă,
Așa cum în această lume, România,
Prin glasul LUI, își poartă azi solia.

E Pacea o victorie a rațiunii,
La ea gîndit-au și bunii și străbunii,
E Pacea ideal al omenirii,
E demnul semn al vieții, e marea firii I

VLADIMIR GEORGESCU

Desen de AUREL PARASC

distingem o voce

Un elev în anul IV al unui liceu din Iași ne trimite un text de critică literară. E un lucru mai rar întâlnit. Adolescenții scriu mai întotdeauna poezie, foarte rar proză și câteodată teatru. Cei care se încearcă în critică reprezintă excepții. **Codrin Liviu Cuițaru**, așa se numește expeditorul, este o asemenea excepție. Textul său lasă să se întrevadă bune lecturi de specialitate, străduința de a dobândi un limbaj adecvat, capacitatea de a formula și de a gândi o teză, intuiție a ope-

rei și, nu în ultimul rând, imaginație. Îl publicăm nu pentru elogiile pe care tânărul autor le aduce, în scrisoarea insoțitoare, revistei noastre, ci pentru promițătoarele lui calități efective. Îl așteptăm pe Codrin Liviu Cuițaru și cu alte texte, poate și despre scriitorii tineri și foarte tineri, și sperăm ca exemplul lui să stimuleze pe drumul criticii și alți colegi de promoție.

Memoria lui Ilie Moromete

Tipologiile lui Marin Preda evoluează din complexitatea spirituală a lui Ilie Moromete. Ideea a fost discutată în detaliu și nu ne propunem o revizuire a ei. Personajul a coplesit, prin eclatarea profilului psihologic, operă și autor (Lucian Raicu pomenea undeva că „toți eroii lui Marin Preda (...), Marin Preda, el însuși, au nostalgia bătrînului Moromete, îi duc dorul și ar vrea să poată ajunge să spună ca el înainte de moarte: „Domnule, eu totdeauna am dus o viață independentă”). Re-analogarea lui cu Niculae din *Marele singuratic*, cu Ștefan din *Delirul*, cu Petrinii din *Cel mai iubit dintre pământeni* sau cu alții este o întreprindere sterilă, similitudinile și antinomiile lor (acestea din urmă fiind tot o manifestare a influenței lui Moromete ca tip literar, în subconștientul autorului), fiind un fapt clasat de critica literară. Oratorul din Poiana lui Iocan se include ca formă arhetipală în opera lui Marin Preda, ca prototip spiritual, însă și ca reflecție divergentă a caracterelor, prin această prozatorului căutând totuși porțița evadării de sub obșesia personajului-demiurg (sintagma parafrazează noțiunea introdusă de Valeriu Cristea în cartea sa *Domeniul criticii*, unde scriitorul primea calificativul de „prozator-demiurg”).

Interesant este faptul că Marin Preda reușește această „evadare” care, în ultimă instanță, nu este doar una formală, (constând în schițările unor contururi psihosocio-literare „divergente” statului morometean, adică situarea cutărui personaj în emisfera citadină, cu pregătire universitară, sau a altuia pe un șantier postbelic etc.), ci ni se impune ca o transformare de fond. Mai precis, eroii ulteriori romanului *Morometii* devin, bineînțeles, metodic, evitând riscul transformărilor brusce, opuși prototipului inițial. Dar, pentru înțelegerea precisă a acestui fenomen trebuie stabilit în ce constă asemănarea ori, mult mai concret, însușirile prin care Moromete a intrat în postura de nucleu germinal al întregii opere.

Elocvență este analogia între Moromete și Victor Petrinii, punctul inaugural și cel final al prozei scriitorului din Siliștea-Gumești. Este evident că ambele personaje converg spre „leit-motivul” creației lui Preda — *meditația*. Nu se poate vorbi de o intersectare a lumilor *contemplate* de cei doi, dat fiind desfășurarea lor paralelă: *Morometii* — perioada interbelică și imediat postbelică în mediul ru-

ral, *Cel mai iubit dintre pământeni* aceeași delimitare temporală, însă, proiectată în spațiul urban. Or, și la nivelul pregătirii, aceste două tipuri se resping reciproc, reprezentând poli magnetici: Moromete — tânărul cu concepții „anacronice”, format într-o lume „unde tiparele arhaice au supraviețuit” (E. Simion); Petrinii — tânărul universitar, avid de cunoaștere, de asimilarea cunoștințelor filosofice. Primul a depășit stadiul primordial al cunoașterii, trecut fiind de maturitate, celălalt se află în momentul lansării, al inițierii, contemplarea nereprezentând doar o plăcere estetică, precum la țărani, ci o necesitate, (la urma urmelor instinctuală, proprie ființei umane), de depășire a conturului psihic închis, impus de inexperiența juvenilă. Prin urmare, absența tangenței la acest nivel (în el constă, în fapt, și cea „divergentă” de formă realizată de Marin Preda). Asemănarea este în altă parte, și anume, în modalitatea de abordare a obiectului supus contemplării. Atât Ilie Moromete, cât și Victor Petrinii pătrund avaturile existentei, empiric. Nu înțelegem prin aceasta că personajele sînt lipsite de forța intuiției. Dimpotrivă, Moromete e conștient de diametriul spiritual ce-l separă de fiii săi, iar Petrinii își prevede eșecul familial. Amin-doi, însă, revocă adoptarea unei atitudini remediabile, așteptînd cursul evenimentelor (de unde, îndoită în propria intuiție, speranța într-un alt final decât cel prevăzută!). Abia după consumarea momentului fatal (în sine!), eroul își radiografiază trecutul, formulînd concluzia. În genere, deciziile caracterelor prozei lui Marin Preda sînt luate „a posteriori”. Niculae-copil din *Marele singuratic* trebuie să asiste la o scenă infantilă (pe care o prevăzuse, conștient de diferența de orizont existentă între el și prietenii) pentru ca apoi să se izoleze, consultîndu-și, prin rostogolirea ingenuă a unei sopirle, viitorul. Mai mult, chiar istorisirile personajelor (ce inserază de la un capăt la celălalt opera lui Preda) se grupează în jurul momentului trecut, conținînd o observație asupra experienței de viață imediată. Și naratiunile lui Moromete transează elementul semnificativ al unei *intimplări anterioare* și nu-l vom auzi prea des pe țărăn povestind un fapt *netrăit*. Când o face (rodirea unor dialoguri imaginare între partidele politice de allora, sau discuții între țărani, pe baza unui material oferit de circumstanțe), notația lui Moromete se

sprijină pe cunoașterea unui antecedent, pe amplificarea de sensuri a unei observații făcute anterior. Citind ziarul, țărănul face interpretări personale, cu ajutorul elementelor preluate: — În schimb s-au tolerat articolele de slăvire (aici Moromete pronunță cuvîntul slăvire în înțelesul lui bisericesc) — articolele de slăvire a crimei... La rîndul său, Petrinii filosofează în urma implicațiilor *faptului consumat*. Retrospecția îi asigură acumularea unor experiențe noi. Afiat în faza evoluției, este și firesc, ca eroul să „deducă” mereu din evenimentul trecut, „orientîndu-și” și „reorientîndu-și” traiectoria spirituală. Disprețuind, altădată, gîndul sinuciderii, după evenimentele tragice suferite, Petrinii însuși reflectează la fenomen și consemnează în jurnalul propriu o „iluminare”: „Acum am o iluminare: nici a mea (viața, n.n.) nu mai merge.”

Așadar, personajele lui Marin Preda meditează asupra trecutului și prezentului, deciziile lor asupra viitorului depinzînd de cunoașterea nemijlocită a existentei.

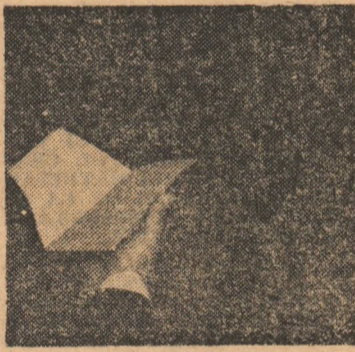
Chiar la nivelul structurii narative, mai precis a reprezentării axice a evoluției eroilor din cele două romane se impun asemănări. Destinul lui Moromete trasează și cel al lui Petrinii parabola celor patru momente: 1. *ascensiunea* — la țărani fiind vorba de perioada cînd „timpul avea o nesfîrșită răbdare” și echilibrul material era propice cultivării spiritului, iar la universitar înseamnă avîntul din perioada juvenilă, un fel de egocentrism embrionar; 2. *apogeul* — care apare în evidența ambelor personaje drept reflecție a timpului istoric (Moromete e confruntat cu legi deosebite al căror efect novator nu-l poate întui, iar Petrinii devine o vic-

timă a furtunii iscate de timpul nou); 3. *regresiunea* — manifestată din punct de vedere epic indeajuns de dificil, pentru că tendința de *revenire* proprie umanului (chiar atunci cînd insul e amenințat de blazare) trebuia redată cit mai veridic (aceasta la Moromete se confundă cu o bătrînețe timpurie, dublată de disensiuni familiale — din vechiul Moromete mai rămînînd doar capul din nisip făcut în poiana lui Iocan, ca un argument, spunea Eugen Simion, că „existența dăinuie în artă”). La Petrinii, acest declin devine o lungă perindare, cu urmări inițiatice, prin zonele de periferie ale societății); 4. *transcendența sau ridicarea extraordinară* peste chiar limitele celui de-al doilea moment, *apogeul*, (cînd eroul se află, ca individ social și moral, la o plenitudine absolută), situația în care personajul își înțelege perfect condiția și aceasta ca rezultat al *meditației* care i-a fost specifică pe parcursul traseului cu patru denivelări. Pe noi ne interesează cu precădere acest moment final, deoarece el semnifică, în fapt, metamorfoza personajului literar în viziunea epică a lui Marin Preda. Abia la acest stadiu are loc transformarea de fond sau desprinderea eroului din *Cel mai iubit dintre pământeni* de prototipul său spiritual — Moromete — și încadrarea lui Petrinii într-un contur literar particular. Vorbim despre Victor Petrinii, fiindcă el realizează acest proces într-un mod desăvîrșit. Însă, intenția era vizibilă și în romanele intermediare, în *Marele singuratic*, spre exemplu. Niculae, după moartea Simionei, depășește etapa prostrației prin re-angajarea sa în pasiunea horticolă (deși, *reîntoarcerea la apogeu*, dar cu un statut psihic mult superior și, în același timp, imuabil). Prietenul fost-notar îl

clasifică *revenirea* drept „concluzie pozitivă”: „— Dacă poți să mă sprijini să activez iar, aproape de tine, să știu că pentru mine e momentul, zise Niculae. Nu-mi cere, adăugă el, uitîndu-se drept în ochii fostului notar din Siliștea, explicații amănunțite, îți dau una singură... La noi e încă multă dezordine și sint oameni pe umerii cărora apasă poveri prea mari și nimeni nu-i ajută... — Ai dreptate, spuse fostul notar după ce îl cercetă pe Niculae foarte atent. Ai dreptate, așa este. Merită să-i ajuti... Poate o să-mi povestești cînd o să vrei tu, cum ai ajuns la concluzia asta pozitivă”. Este vorba aici de o revocare a evenimentului profan care i-a perturbat postura de Mare singuratic și, în același timp, prin anularea lui, reîntoarcerea în momentul *apogeuului* (cel prosper conduitei psihice) care nu mai degenerază în *regresiune*, ci rămîne într-o stare de echilibru. Astfel, e considerabilă diferența de „exemplu” lui Ilie Moromete care săvîrșește *transcendența* printr-un alt gen de constatare: „— Domnule, eu totdeauna am dus o viață independentă”. Na mai este cazul unci așa-zise „reintegrări” ori „reveniri” în formula psihică de la *apogeu* prin forța comprehensiunii, acum, superioară asupra lumii. Tărănul se complăce în situația existentă și nu o repudiază ca în perioada *regresiunii* (cînd se declanșează violența împotriva Catrinei). El o ignoră, stabilînd o verigă comună cu primul moment. — *ascensiunea*, a cărei prosperitate îi asigură robustețea morală. Veriga este, desigur, *independentă*, constantă a întregii evoluții, indiferent de conștiusiuni.

La Victor Petrinii, situația e mult mai complexă, determinată și de condiția particulară a eroului. Punctul proximal, psihologic, al „redresării”, filosofic — al transcendenței, literar — al deznodămîntului, romanesc — al eliberării de prototipul morometean, este recitarea impersonală a faptelor (altădată tulburătoare) consemnate în jurnal, urmată de tentația aruncării lui în foc, gest deloc impropriu dacă ne gîndim la atitudinea lui Moromete „— Domnule, eu întotdeauna am dus o viață independentă”, de repudiere a imaginilor sumbre din trecut și însușirea doar a celor luminoase. Fostul universitar, însă, își supralicitează rafinamentul, amplifică experiența individuală pînă la generalizare („alta timp cit aceste trepte (...), vor mai fi urcate și coborîte de nenumărați alții”), conchizînd că „dacă dragostea nu e, nimic nu e...”, adică exact ce revocase anterior cel mai iubit bărbat dintre pământeni.

CODRIN LIVIU CUIȚARU

Imagini de ieri, imagini pentru posteritate
Fotografii de ION CUCU

Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului Împotriva dreptului forței

(Urmare din pag. 1)

toare în privința metodelor de investigație științifică. Dreptul penal internațional se contura astfel ca o disciplină complexă unde, pe lângă elemente juridice, se întînesc și idei, concepte și metode din sociologie, economie, psihologie socială. Lucrarea a fost urmată de o anchetă internațională asupra problemelor și concepțiilor pe care le dezvoltă, la care au răspuns 50 de personalități ale vieții politice, diplomatice și juridice internaționale (printre care L. Barthou, E. Ferri, R. Garofalo, R. Poincaré, Saldana, A. Weiss ș.a.), subliniind originalitatea și importanța ideilor profesorului român.

Sintetizînd, A. Weiss, vicepreședinte al Curții Permanente de Justiție Internațională, afirma printre altele: „În dreptul modern al Națiunilor unde, începînd cu Gratius sînt inscrite a-

țitea principii umanitare, Vespasian V. Pella a fost primul care a introdus noțiunea, de-abia întrevăzută, de stat criminal și i-a dat, sub regimul inaugural de Pactul Wilsonian, o singulară precizie”. Ca o recunoaștere a operei juridico-diplomatice desfășurată de tînărul profesor universitar, Grupul interparlamentar propunea Comitetului Parlamentului norvegian pentru atribuirea premiului Nobel pentru pace pe anul 1926, pe Vespasian V. Pella „pentru activitatea sa neobosită în propagarea ideilor pacifiste, pentru operele sale de mare valoare și absolut originale”.

Să menționăm că această calificare a războiului drept „crimă internațională” avea loc în-o perioadă în care războiul era considerat un mijloc licit de soluționare a diferendelor internaționale, abia în august 1928, prin pactul Briand-Kellog, fiind scos în afara legii.

Sub influența ideilor lui V. V. Pella și prin contribuția sa directă în calitate de raportor general, în rezoluția celui de-al II-lea Congres internațional de drept penal, ținut la București, în 1929, se punea, pentru prima dată, printr-un document oficial, internațional, problema responsabilității penale pentru agresiune.

Referindu-se, 17 ani mai tîrziu, la importanța deosebită a acestui document, în Exponerea introductivă a acuzatorului principal din partea U.R.S.S., R. A. Rudenko, roștită în cadrul Procesului de la Nürnberg, la 8 februarie 1946, se arăta „În 1929, la un an după încheierea pactului de la Paris (Briand-Kellog, nn. M.D.), la Congresul de la București al Asociației internaționale de drept penal a fost adoptată o rezoluție care punea în mod direct problema responsabilității pentru agresiune... Așadar, principiul răspunderii penale pentru agresiune criminală, principiu care și-a găsit o formulare juridică precisă în punctul „a” al art. 6 al Statutului Tribunalului Militar Internațional a fost proclamat de mult”.

Cele aproape 50 de lucrări privind dreptul penal internațional publicate de V. V. Pella în cursul a circa 30 de ani pro-

bează tenacitatea cu care și-a promovat și apărât ideile, credința nestrămutată că prin respectul normelor dreptului și justiției, valoarea supremă a oricărui popor, a întregii umanității, pacea poate fi păstrată și consolidată.

Masivul studiu „La guerre — crime et les criminels de guerre” (Războiul — crimă și criminalii de război), publicat în anul 1946, după ce omenirea cunoscuse trista experiență a unei a doua conflagrații mondiale, constituie un prilej pentru savantul jurist de a dezvolta concepțiile și ideile sale în raport cu noile realități internaționale.

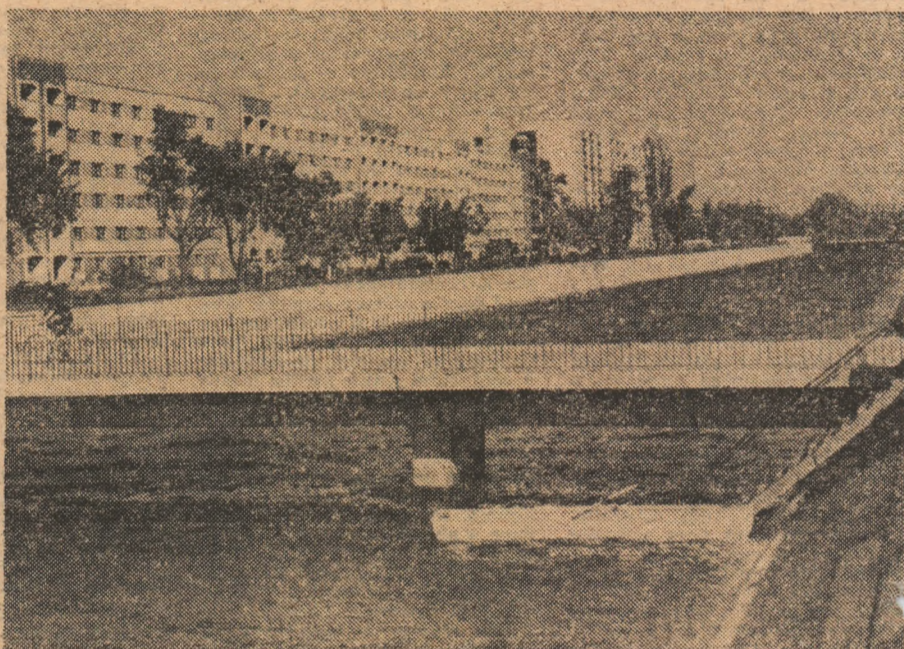
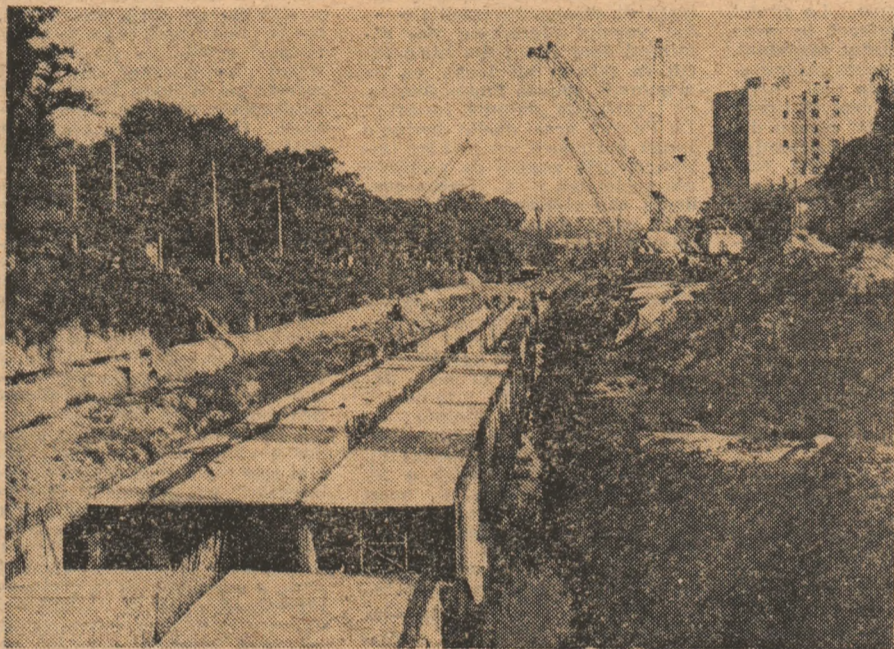
Noul drept internațional anunțat de crearea Cartei O.N.U. avea, în viziunea lucrării, ca misiuni fundamentale: transformarea dreptului internațional public, conferindu-i autoritatea și prestigiul necesare, dezvoltarea concepției după care războiul este o crimă internațională și eliminarea sa din viața internațională — un avertisment solemn pentru toți acei care ar conduce omenirea într-o nouă conflagrație distrugătoare.

Alte multe din ideile savantului V. V. Pella au cunoscut ulterior consacrare juridică internațională și sînt astăzi de o stringență actualitate. Astfel,

încă din anul 1925, în lucrarea „Criminalitatea colectivă a statelor și dreptul penal al viitorului”, savantul român enumera printre crimele contra păcii manevrele sau mobilizările efectuate în scop demonstrativ, precum și simpla amenințare cu război de agresiune, iar două decenii mai tîrziu, Carta O.N.U. și alte documente internaționale ulterioare, interziceau nu numai folosirea forței dar și amenințarea cu utilizarea ei.

Valabile sînt și astăzi și concepțiile sale privind necesitatea și mijloacele reprimării terorismului internațional, considerarea amestecului unui stat în exercițiul puterilor suverane ale altui stat, propaganda de război, difuzarea cu rea credință a unor știri sau documente false, drept crime internaționale. Prin ideile sale profund umaniste consacrate apărării, prin normele dreptului, a păcii și înțelegerii internaționale, V. V. Pella, una dintre cele mai lucide conștiințe ale epocii sale, se înscrie în rîndul personalităților românești care, în perioada interbelică, au militat activ pentru apărarea păcii și înțelegerii între națiuni, pentru formarea unui climat internațional favorabil împlinirii năzuințelor și aspirațiilor fundamentale ale fiecărui popor.

DÎMBOVIȚA — INIMA DE CLEȘTAR A BUCUREȘTIULUI

Albastrul ecusonului de Dimbovița

Pe baza orientărilor date de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în vara lui 1985 s-a trecut la amenajarea complexă a Dimboviței. Riul a fost luat cu asalt din mai multe puncte pentru ca în cel mult doi ani MAGISTRALA DE CLESTAR A BUCUREȘTIULUI să dea o nouă înfățișare metropolitană. Tineretul român, organizat într-un șantier național, va participa la îndeplinirea acestor proiecte aducându-și contribuția sa distinctă la înfăptuirea măreței opere edilitare. Atras de noutate, am pornit pe urmele constructorilor.

Cîteva zile în șir am coborît în stația de metrou „Semănătoarea” de unde traversăm pe malul stîng al Dimboviței. „Peste drum” de prestigioasa întreprindere constructoare de mașini agricole, se făceau pregătiri febrile pentru deschiderea Șantierului național al tineretului de la amenajarea complexă a riului Dimbovița. Tabăra de cazare a constructorilor cu ecuson ocupînd un cvartal de 11 vile tip, cu parter și acoperiș de țiglă, un club, o popicarie olimpică, un magazin alimentar bine aprovizionat, dotări moderne, cazarmament de tip hotelier, încălzire cu gaz metan în sobe de teracotă.

În curte îți nești o ambianță neașteptată de atrăgătoare. O săptămînă întreagă s-au amenajat sute de metri de alei betonate, platoul pentru careu, s-a confecționat un cinematograf în aer liber dotat cu ecran lat. În jurul pomilor fructiferi și a celor ornamentali s-au instalat bănci și mese pe care se poate juca, în orele de răgaz, o partidă de șah, citi o carte. Din loc în loc s-au instalat ciupercuțe cu bănci pentru recreere. Sute de plante ornamentale, tuia și brăduți au fost plantați, s-au amenajat spații verzi, romburi de flori, jardiniere și alte podoabe naturale oferite de horticultorii Capitalei.

Cine trece astăzi pe calea Crîngăși-Ciurel, nu poate să nu zăbovească o clipă în fața acestui inedit cartier al muncii pentru țară, să nu admire im-

punătorul „arc de triumf” pe sub care ies și intră zilnic sutele de brigadieri calificați în meseriile cerute de complexele lucrări și brigăzile de elevi și studenți care-și dau tot ce au mai bun și valoros în suflete și brațe pentru a termina la timp lucrarea.

A apărut și prestigioasa firmă a noii „Întreprinderi” a tineretului pe care stă scris: **UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST, COMITETUL CENTRAL, ȘANTIERUL NAȚIONAL AL TINERETULUI DE LA AMENAJAREA COMPLEXĂ A RIULUI DIMBOVIȚA.**

Un arc de triumf, flancat — în zilele de sâmbătă, de 8 stindarde tricolore și roșii înălțate pe catarge de 8 m. Pe al nouălea catarg ce străjuiește platoul de adunare, de aceeași înălțime, flutură permanent tri-

Un marș de 11 km, pe coronamentul acumulării „Lacului Morii”

La sfîrșitul lui octombrie '85, am revenit între brigadieri pentru a le consemna primele izbînzii. La „Foișor”, fostul poligon de experiențe hidrotehnice — transformată într-un adevărat „punct de conducere al boricului”, mă întîmpină adjunctul comandantului de șantier, inginerul Aurel Mișuț, alături de care am luat din aproape în aproape fiecare lucrare pe care o fac brigadierii. Pe o porțiune de dig ajunsă la cota finală inginerul propune „o haltă mică”. Aurel Mișuț își dezbracă scurta de piele, își drege glasul răgușit pentru a se dedica o clipă „eternității”. Reputatul specialist mă privește cu o oarecare răceală, dar discuția s-a infiripat totuși pînă la urmă fără opreliști:

— Ce răspunderi și-au asumat brigadierii la amenajarea Dimboviței, stimate Aurel Mișuț?
— Construim acumularea de

colorul, semn că brigadierii lucrează în flux continuu. Este o instituție de muncă și educație ce se respectă și care știe să respecte tradiția celor peste patru decenii de glorioasă muncă patriotică.

Timp de o săptămînă am fost martor ocular la un travaliu imens pentru pregătirea tuturor condițiilor de viață necesare brigadierilor din zona Ciurel. Activiștii secției tineret muncitoresc de la C.C. al U.T.C. și cîțiva specialiști au acționat zi și noapte împreună cu brigadierii și alți tineri din Capitală pentru a asigura un demaraj bun lucrărilor. Astfel că sîmbătă 28 septembrie 1985, orele 12,00, începeau festivitățile deschiderii Șantierului național al tineretului în prezența primului secretar al C.C. al U.T.C., tovarășul Nicu Ceaușescu, care, în cuvinte puține dar pline de conținut a prezentat semnificația noului obiectiv la care tinăra generație și-a asumat lucrări de maximă importanță, urînd brigadierilor succes deplin în noua lor epopee.

La timona noului șantier a fost investit Amelian Filat, un tînăr generos, priceput și măsurat în toate.

care vor fi încorporați 2 milioane mc. pămînt scos din chiuveta acumulării. Începînd de la podul Ciurel, lacul este mărginit la Est de Cartierul Crîngăși, — Institutul Pasteur, Cartierul Giulești-Sirbi, Dumbrăvița, și se continuă ca un girlic de „amforă” spre comuna Chiajna unde se află și coada acumulării. Pe latura de Vest, plecînd tot de la podul Ciurel, bazinul urmează în principal terasa naturală a Dimboviței prin dreptul comunei Militari, satul Roșu și comuna Chiajna.

Pentru construirea acestui „vas” brigadierii execută un baraj deversor, lucrări de terasamente, îndiguiri de umplură compactată, după tehnologii clasice, lucrări de etanșare subterană — o lucrare cu caracter de noutate pe plan național, pentru a face ca apa din lac să nu pătrundă prin porii pămîntului în partea opusă și să inunde beciurile caselor sau alte instalații. În acest scop executăm un ecran de etanșare pe verticală pînă la adîncimea de 24 la 14 m, dintr-un material impermeabil numit gel-beton, recent pus în valoare de hidrotehnicieni.

— Ce funcții va putea îndeplini această mare acumulare de apă, stimate Aurel Mișuț?

— Cele ecologice și de agrement ocupă rîndurile din față pentru că pe primul plan situăm asigurarea Dimboviței amenajate cu un debit constant de apă curată. O a doua funcție de bază a bazinului este cea de regulator a debitului riului și de prevenire pentru todeauna, a inundațiilor, alimentarea cu apă industrială a termocentralei „Grozăvești” și a altor obiective. Aici se va organiza, sînt sigur o bază nautică de tip olimpic. Și fiindcă, aminteam mai sus de clean, din lac nu vor lipsi nici alte specii de pești ceea ce-i va sporii atracția pentru iubitorii naturii și pentru pescarii amatori.

— Ați venit de pe șantierele Sucevei cu un nucleu de brigadieri hidrotehnicieni, cărora li s-au adăugat alți tineri ce poartă cu mîndrie ecusonul și insigna de brigadier. Vreți să vă opriți asupra cîtorva dintre ei?

— Aș dori să-i cunoașteți pe fiecare la locul de muncă. Văd că a sosit și comandantul Amelian Filat, mă va ajuta să-mi frinez elanul afectiv... Numai că Amelian Filat, un alt îndrăgostit de oameni, nu conținește a-i prezenta pe cei mai harnici: **Ancuța Ion** — mecanic de utilaj, care a montat cu echipa lui un excavator cu rotor de mare productivitate — 300 mc/h. El

lucrează în carieră transportînd pămîntul din chiuveta lacului direct în baraj, cu „unealta” cea mai complexă și mai productivă la această oră aici în „Lacul Morii”.

Săbăduș Nicolae — este o altă mină de aur care lucrează pe instalația „ELSE”, unealtă ideală de săpat în adîncime pînă la 30 m. Într-un timp record, împreună cu ortacii săi, a terminat săpăturile la incinta de beton a barajului deversor — „gura de vărsare” a lacului în Dimbovița iar acum a luat-o pe spinarea digului. Nicolae Săbăduș sapă „cofragul” în care se toarnă ecranul de gel-beton, lucrare al cărui suflet îl formează cuplul Costea Aurică — șef de echipă, și Petrescu Traian — masinist, oameni pentru care lucrul de calitate intră în ecusonul de brigadier, așa cum Pop Iosif din Galați a făcut lege din acest principiu pentru echipa lui de fierari-betonisti. Întrebindu-l pe Iosif Pop de producția realizată zilnic, el mi-a răspuns scurt fără a ntrerupe lucrul: „mîncăm pe zi 3500 kg fier beton”. Mai exact, executăm armătura pentru grinzile de ghidaj pe care se deplasează instalația „ELSE” pentru a face ecranele de protecție ale digului — impermeabilizarea lui. În a doua etapă vom confecționa o parte din armătura pentru placarea malurilor Dimboviței. Asta facem!

Ne-am oprit și la draglinistul Ion Letter, cel mai harnic dintre săpătorii de pe șantier și la șoferul Nicolae Gînter despre care inginerul Aurel Mișuț ține să spună că nu pleacă acasă dacă un alt șofer a făcut mai multe curse ca el în ziua respectivă.

Aici reporterul simte nevoia unei „tăieturi de contrast” și cătînd admirativ spre comandantul Amelian Filat și Aurel Mișuț cu cită însuflețire vorbește despre brigadieri, îi roagă să-l asculte o clipă:

— Aș vrea, să vă spun că tineretul Capitalei noastre și-a adus o contribuție fundamentală la amenajarea integrală a apelor din vecinătatea orașului.

Lacul Morii și Dimbovița încheie marea inel de lucrări hidrotehnice realizate anterior în NORD-ESTUL Bucureștiului. Se realizează astfel o aspirație mai veche a concetădinilor noștri de a se construi baze de agrement în zonele Buftea, Străulești, Băneasa, Pantelimon. Mă întrebam adesea dacă toți bucureștenii știu că pentru aceste amenajări au fost organizate șantiere ale Organizației U.T.C. din Capitală? Și tot eu mi-am răspuns: Mă tem că nu. Depun

insă mărturie edilii Bucureștiului. Ne asigură de asta fostii brigadieri împreună cu comandanții lor care în prima jumătate a deceniului opt al acestui sfârșit de mileniu au dat contur și strălucire fostelor băltoace pline de stuf, smircuri și gunoaie, transformându-le în atrăgătoare spații de agrement.

Am zăbovit cu ani în urmă pe șantierul municipal Buftea comandat de Nicolae Gheorghe, de bărbatul acesta liniștit ca apele adinci, taciturn și sobru, gata în orice clipă să ajute pe cei în suferință. Împreună cu tinerii pe care-i conducea, el a făcut din „amenajarea hidro” de la Buftea o sursă de bucurii pentru cei care se întâlneau cu apa și soarele. Cu blîndețe și înțelepciune, Nicolae Gheorghe a știut să facă și din brigadierii mai delăsători sau înclinați spre visare, oameni harnici. Gluma preferată pe care o „administra” celor care nu lucrau la posibilități era subtilă dar clară: „Dumneata am impresia că faci parte din cei care stau ce stau și iar se odihnesc...”

Și „terapia” nu rămânea fără urmări. Peste 5 ha de lac, flancat de pereuri de mal, plajă, debarcadere, spații comerciale etc., s-au făcut la Buftea. Plumbuita, viroaga aceea urîță din Colentina, s-a metamorfozat tot de brigadieri sub egida lui Ion Sianu și Nicolae Mironeanu, ultimul aflat din 1984 la timona șantierului municipal „BULEVARDUL TINERETULUI”, iar Sianu la șantierul termocentralei „PROGRESUL”.

Să revenim totuși la Dimbovița. Paranteza făcută a avut menirea de a spune doar că visurile bucureștenilor devin realitate și prin truda tinerilor. Dar privind spre inginerul Mihut, constat că „dispăruse” aruncându-mi din mers peste umărul sting:

— Pe mine vă rog să mă scuzați. Trebuie să-l întimpin pe directorul tehnic al întreprinderii de amenajare complexă a Dimboviței, inginerul Petre Marinescu. Văd că se îndreaptă vertiginos către noi. Înseamnă că e ceva mai grav. Altfel, m-ar fi chemat la „ciupercă”.

— E numai binevenit, încerc eu să-l rețin pe inginer. Cred că ne va oferi și alte detalii despre Dimbovița! Dar Mihut o ține pe-a lui. În cele din urmă îmi iau inima-n dinți și...

Facem prezentările de rigoare, dar bărbatul înalt de 1,82, cu fața plină și frunte proeminentă, nu are chef de vorbă, pare tulburat. După câteva priviri îngindurate la ce s-a făcut și la ce mai este de înfăptuit, își vede de treburile pentru care venise. Era controlat de forul tutelar și nu-și îngăduia alte preocupări.

După „virtejul” supracontrolului, vigoșul inginer Marinescu Petre mi-a incredințat pentru **Romanticii** citeva secvențe esențiale din „tainele prefacerilor hidrotehnice” pe care le va traversa amenajarea complexă a Dimboviței — unele în premieră continentală. Discuția noastră nu a fost chiar atât de scurtă pe cât o intuiam la primul contact cu Petre Marinescu și nici unica. Convorbirea a continuat în timp ori de câte ori ne-am întâlnit la Ciurel sau în alte puncte de lucru. Pentru că acest remarcabil specialist și-a făcut voacul după demararea lucrărilor pe Dimbovița.

Amenajarea complexă a riului Dimbovița

— Să revenim deci la proiectele Dimboviței pentru a ști ce și cum se lucrează aici, tovarășe inginer Marinescu Petre.

„Sîntem în luna octombrie 1985. Nodul gordian se află decamdată la Podul Ciurel. În amonte și în aval de pod se definitivează proiectele noastre, apoi trec printr-o fază de „polidon experimental”. Am în vedere schema de amenajare elaborată de ing. Solacolu Paul și proiectul inițial elaborat sub auspiciile doctorului inginer Florin Lăzărescu prezent la toate momentele reconstrucției Dimboviței.

— Ce alte elemente dau contur noțiunii de amenajare complexă a Dimboviței, stimate tovarășe director Petre Marinescu? Vă întreb intrucît sînt con-

știentul apelor murdare croște, cu dimensiuni majorate. Aceste tuburi patrulate sînt durate din betoane-armate prefabricate și vor fi racordate perfect etans, cu materiale speciale pentru a nu îngădui pătrunderea apei curate în ele.

Peste secțiunea de beton care colectează și poartă apele murdare provenite din canalele orașului, va curge o pinză de apă limpede ce variază între un metru și jumătate la patru metri grosime.

Lucrările se execută de regulă „la uscat” în incinte de 200—300 metri prin devierea apei cu ajutorul palplanselor sau prin captarea ei în conducte de mare diametru.

Confecționarea casetelor pe fundul canalului se face așa

vor urma cursul în stare de igienă normală.

Diferența de nivel dintre punctele amintite este de 20 metri, ceea ce ne-a determinat să împărțim riul amenajat în 7 noduri hidrotehnice care vor da naștere la tot atîtea biefuri. Fiecare nod hidrotehnic este prevăzut în aval cu o stavilă mecanică din metal care asigură reglarea nivelului apei în fiecare bief.

N-aș vrea să trec peste arta și truda „podarilor” de la antrepriza de profil a C.F.R.-ului, care vor conferi Dimboviței frumusețe și monumentalitate. Pentru că cele 15 poduri care traversează Dimbovița de la Chiajna pînă la Vitan-Bîrzești vor fi complet reînnoite și lărgite conform cerințelor urbanisticii moderne, avînd fiecare o personalitate distinctă.

— Care este efectul ecologic și urbanistic al amenajării?

— Este inestimabil. Ecologic, Dimbovița va igieniza orașul. Pe luciul apei vor pluti bărci de agrement propulsate de vele sau de forța brațelor.

Urbanistic, Dimbovița purifi-

tru cinstirea marii izbînzii de la Ciurel-Lacul Morii urmînd ca despre minusculul „planetariu” să se făurească legende.

Viitorul, prezentat cu atîta însuflețire și convingere în toamna lui 1985, devinse prezent în unele puncte-cheie ale Dimboviței. Sufletele celor trei combatanți erau cuprinse de o bucurie controlată, îndreptățită. Amelian Filat, bărbatul acesta spătos, cu voce groasă și neastepat de măsurat în toate, prezenta primele succese de răsunet ale brigadierilor și specialiștilor de la amenajarea complexă a Dimboviței: „Vineri, 22 august 1988 la orele 10.46, la mai puțin de un an de la atacarea lucrărilor a avut loc devierea definitivă a riului Dimbovița prin barajul deversor al Lacului Morii, obiectiv proiectat de inginerul Georgescu Adrian și executat sub îndrumarea sub-inginerului-brigadier Lixandru Aurelian, de numeroși specialiști în construcții hidrotehnice între care s-a distins și Crismaru Petre din Tg. Ocna cu cei trei băieți ai săi.

Altfel spus, pe 22 august 1986, ora 10.46 a început programul de umplere a Lacului Morii, clupa nasterii celui mai mare lac artificial din Capitală cu o suprafață — așa cum am mai spus — de 250 de hectare și cu o capacitate de 20 milioane mc. Nouă, brigadierilor, ne-a mai rămas să finalizăm ecranele de etanșare, curățenia și nivelarea chiuvetei lacului și regularizarea riului Dimbovița, în zona localităților Chiajna și Roșu.

— Se pare că din prezentarea dumneavoastră ați omis ceva deosebit, tovarășe Amelian Filat, intervine inginerul Petre Marinescu: Finalizarea și umplerea cu apă limpede a primului nod hidrotehnic amenajat între Ciurel și Grozăvești, tot în august 1986.

— V-am lăsat dv., plăcerea de a coborî „cu prima barcă” pe luciul de cleștar al Dimboviței, urîndu-vă „vînt de pupa” pînă la „Vitan Bîrzești” pentru că în curînd și alte noduri hidrotehnice vor fi gata.

— Mă grăbesc să-i salut cu mina la inimă pe cei din brigada complexă „POLITEHNICA”, condusă de inginerul Costică Jalbă care au terminat primul tronșonul dintre Ciurel și Grozăvești de 1400 m.l. și tot ei îl vor face pe cel dintre Grozăvești și Opera Română. Vreau să „acostez” la „Operetă” pentru a stringe mina inginerului Florin Măgui, șeful brigăzii I, și maistrului Valentin Galamboși care s-au bătut cu betoanele planșeului dintre Teatrul de Operetă și podul „Piața Unirii”, rezolvînd numeroase probleme tehnice cu grad ridicat de complexitate asemeni colegilor lor Dan Jilavu și Cornel Ivănescu ce lucrează mai la vale de ei, precum și pe inginerul Mircea Stănescu, cel ce asigură zi și noapte betoanele și prefabricatele pentru amenajarea riului Dimbovița prin bazele de la Vitan și Ciurel.

AUGUSTIN V. POP

vins că „opera tehnică” nu se rezumă la ceea ce ați oferit cititorilor pînă acum.

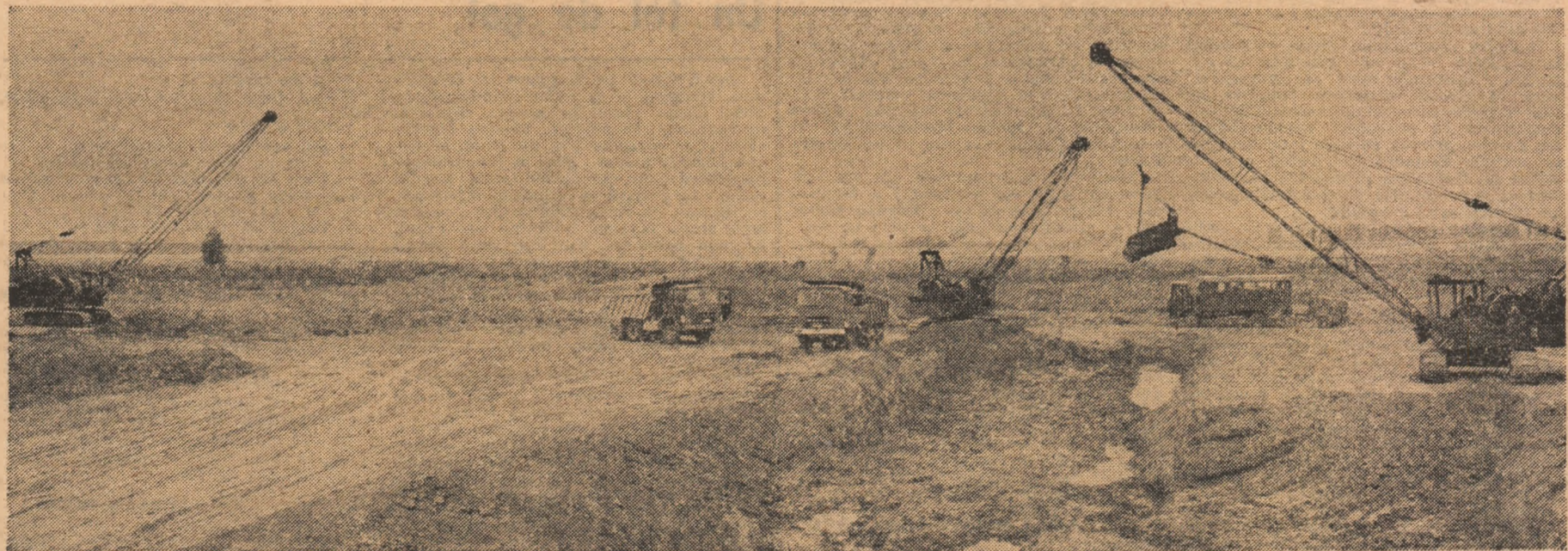
— Priviți la segmentul acesta din aval de podul Ciurel și imediat toate se vor lumina. Sîntem la capătul lucrării și putem privi prin ea ca printr-o pușcă de vînătoare cu două țevi. „Trapezul”, că asta este forma geometrică a riului, se amenajează gospodărește, durabil, pe termen lung într-o secțiune dublă. Pe latura mică, adică pe fundul riului, se montează un canal colector cu două casete; în prima parte cu diametre mai mici și mai la vale, unde debi-

cum v-am spus, cu mare grijă, din beton armat după decolmatarea și adincirea riului. Această decolmatare este una din operațiile cele mai dificile și mai plină de neprevăzut, avînd în vedere că de cînd e Bucureștiul cetate, pe fundul riului s-au adunat nu doar murdăriile orașului ci și caroserii de mașini, motociclete, stîlpi de telegraf și surprizele abia au început.

Lucrările de amenajare se întind pe 10 km distanță, între podul Ciurel și podul Vitan Bîrzești în aval de care va funcționa o stație de epurare a apelor murdare după care ele își

cată se va integra armonios în arhitectura modernă a Capitalei, devenind o adevărată „arteră a bucuriilor”, „inima de cleștar a Bucureștiilor”.

În august 1988 m-am reîntîlnit pentru ultima dată la „Ciupercă”, în chiuveta Lacului Morii, cu directorul tehnic Petre Marinescu, cu inginerul Aurel Mihut și cu comandantul S.N.T.-ului — Amelian Filat. Zic pentru ultima oară pentru că această „stație experimentală hidrotehnică”, acest „punct de conducere a zborului” spre frumos, a fost dinamitat și aruncat în aer drept ofrandă in-

„Niște țărani” fabuloși *)

Grupul celor patru artiști care expun la „Eforie” nu este unit printr-o idee-program și nici prin afinități stilistice: fiecare cu preocupările lui, cu puncte diferite de plecare și sosire.

Gheorghe Covaci, de exemplu, e pindit de o uniformitate a reprezentării plastice, cu alte cuvinte e năpădit de monotonia acclorăși probleme rezolvate cam la fel, ce-i drept, uneori, mai bine, atunci când se îndepărtează de sugestiile filonului popular și construiește cu aplecare spre abstract. Dacă patinarea și lustruirea lemnului, asemeni unui obiect îndelung folosit, e un efect în plus, la creștăturile simili-ornamentale ea nu se mai justifică.

Le lipsește acestor piese fără greșeli nervul și scintila, convingându-ne că acest tip de cumințenie e steril. Ii rămâne lui **Gheorghe Covaci** să riște, să-și „iasă din fire”.

Ștefan Damo este încă un grafician talentat care se adaugă grupului (constituit virtual prin suma împlinirilor) de valoroși tineri autori. Bun este el, mai de mult, — căci n-a răsărit din senin — dar, acum, este și convingător. Are în primul rând foarte clară în minte ideea pe care o rezolvă cu siguranță, fără oscilații stilistice și amestecuri de tehnici. Litografiile lui **Damo** au linii tranșante, suplețe, moliciuni din umbre, trasee serpentine care, ca fumul în aer; are atmosferă (și asta nu-i deloc puțin) realizată fără efort.

Combativ, activ, energic, debordant, **Andrei Romocean** — omul face concurență artistului, motiv pentru care unii simt nevoia să-l conteste. Contestarea, lupta cu el, e în sine un spectacol, dar nici puterea lui de muncă ieșită din comun nu-i mai puțin spectaculoasă.

Andrei Romocean joacă periculos pe muchia de cutit a gustului dar, ceea ce face el, nu-i echilibratistic ci calcul precis cu coeficient mare de risc: ori e artă, ori nu-i nimic; îi trebuie nervi tari pentru „țărani” lui de-acum și, dacă Zahai orbul nu s-ar fi născut mai întâi într-o pagină de carte, al fi zis că scriitorul, impresionat de chipul lui, ar fi dat fuga la mașina de scris să-l fixeze gevea, descriindu-l minuțios. Numai că a fost invers: meșterul a dormit cu cartea lui **Dinu Săraur** sub pernă și chipurile din roman l-au chinat și-n vis și-n veghe cerind zugrăvului să le dea trup căci, meșterul în vorbe, nume le-a dat. Scriitorul a creat „niște țărani”, pictorul măști-le lor. Cazurile literare au devenit în pictură tipologii pregnante. Nu sint frumoși, nici nu pozează teapăn (privirile sint expresive și mobile, gesturile — amestec de hotărîre și de abandon, obrazul suride, tipă, oftează, suspină) și-aproape nici n-au trup, sint ca o flacăra ce se consumă după „dat”.

Cronica muzicală

Un debut care obligă *)

A devenit o tradiție ca deschiderea stațiunii **Studioului Tinăruțului Muzician** — ciclu de concerte organizate de **Ansamblul artistic al U.T.C.** în colaborare cu **Filarmonica „George Enescu”** — să aducă pe podiumul Ateneului Român corul de cameră **Preludiu**, dirijat de **Voicu Enăchescu**, oferind publicului un buchet de autentice valori ale creației corale naționale și universale. Dar caracterul festiv al prezentei sale pe această prestigioasă scenă, în acest sfârșit de octombrie, a fost aureolat nu numai de semnificația deosebită a momentului, ori de tinuta artistică ilustrată, ci și de includerea seriei printre manifestările ce omagiază împlinirea a 40 de ani de la înființarea Ansamblului artistic al Uniunii Tineretului Comunist.

O veche întelepciune spune — apelând la metaforă — că este mai ușor să cucerești înălțimile decât să „navighezi” păstrind această altitudine: ultimul, de fapt ultimele concerte ale ansamblului demonstrează cu prisosință responsabilitatea cu care această entitate interpretativă cu numele **Preludiu** (înțelegând printr-o astfel de formulare deopotrivă pe membrii ca și pe dirijor) își continuă drumul pe tărîmul artei sunetelor.

„Tineretea glasurilor, reflectată prin prospețimea sonorităților, spontaneitatea emisiilor, ca și evidentă bucurie de a cânta, alăturare profesionalismului și preocupării permanente pentru cizelarea actualui interpretativ constituie atribute ce definesc personalitatea acestui „colectiv” — notam cu prilejul unuia dintre aparițiile în public ale corului **Preludiu** din toamna trecută. Sint elemente pe care le-am regăsit cu aceeași forță și în acest recent concert, înnoibitate însă printr-un plus de generozitate: cea a trăirii fiecărei pagini abordate, deschizînd celor din sală orizonturile unui univers plin de culoare și de relief expresiv, de diversitate și fantezie a imaginilor compozitice.

Programul scrii a creionat de fapt un succint periplu prin istoria muzicii, cu popasuri în epocile de glorie ale literaturii genului: renasterea — cu bogăția de fațete ale polifoniei vocale, cu fasci-

Portretele țărănilor sint motivația înteroară a unor figuri ce trăiau latent în imaginația artistului și care s-au întilnit cu identitatea eroilor din carte, ca o transcriere a lor metaforică, ca o vizualizare plastică; ochiul treaz al artistului transfigurînd „niște țărani” în „acei țărani” scoși, pentru totdeauna, din anonimul condiției lor, prin artă, de două ori.

Cu adăosul de culoare așternut ca un fard peste ridurile fine ale desenului trasat nemilos pe obrazul hirtiei, **Traian Alexandru Filip** a dat lovitura, adică... „trăsătura de maestru”.

Lucrările expuse acum le-am văzut mai întâi în ajunul plecării lor spre Italia, și efectul a fost — deși impropriu spus — violent și fatal ca un coupe-de-foudre. La malul mării, în fața lucrărilor luminate de amiaza unui soare puternic „victimele” se-nmulțeau: oameni de toate vîrstele stăteau literalmente cu gura căscată, nu de una ci, de tot felul de uimiri. Mai întâi era opulența imaginilor (numeroase, mari), dominînd autoritar spațiul, subordonîndu-și-l; apoi era frumusețea lor cromatică, de o suavitate și o transparență organică, florală, prețioasă, după care venea surpriza descoperirii unui univers imposibil de „sorbit”, inepuizabil ca un roman-fluviu; în fine, odată intrat în-lăuntrul sistemului, tehnica în sine îi minuna pe toți („nu-i normal!” decretau unii, „e făcut de mașină (?)!” credeau alții, „imposibil!” sau, chiar, „nu mai trăiește, e unul de demult!”), poate și datorită anacronicei răbdări pentru vremurile noastre grăbite.

Le știam de pe vremea cînd abia se conturau ca schițe pe hirtie și acum mă bucuram de ele, așa aburite de culoare, privindu-i pe vizitatori cum silabesc titlurile (nu fiindcă nu le puteau citi) ci, ca să pătrundă titlul lor.

Fără să fac psihologie gratuită, am remarcat felul în care plecau oamenii sau, mai bine zis, se desprindeau, cu greu, din expoziție, cufundați în lumea aparte pe care o întilniseră, pășind agale și întorcîndu-se uneori, pentru încă o clipă, rememorînd nenumeratele feluri în care se poate ieși dintr-o sală de expoziții — pe furis, indiferent sau val-virteje...

În aceste zile cu nori, care înghit lumina și întunecă culorile, în sala „Eforie” lucrările își exercită nestirbite puterea de fascinație. Nu soarele le înnobila, ci semnul lor profund sporea frumusețea aceluia spațiu luminos atunci ca și acum.

SIMONA VĂRZARU

*) Expoziția de grup: **Andrei Romocean** (pictură), **Traian Alexandru Filip** (grafică), **Ștefan Damo** (grafică), **Gheorghe Covaci** (sculptură), sala „Eforie”, noiembrie 1986, București.

nantul joc cristalin și transparent al vociilor talmăcit cu naturalețe și mobilitate; (Palestrina, Scandelli, sau Hassler) romantismul — pendulînd între suflul intim al sensibilității nostalgice (Brahms) și științificitatea arabescului arcuite cu grație și vioiește (Schubert), străbătînd apoi lumea sonoră pătrunsă de aluzii folclorice (Svesnikov sau negro spirituals), pentru a ajunge în prezentul unora dintre cele mai izbutite partituri corale românești. (Dan Buciu, Dariu Pop, Al. Pașcanu, Laurențiu Profeta, cărora li s-au adăugat cele de Francisc Hubic sau Nicolae Oancea). Grație și vigoare, cantabilitate și vervă, contraste și conducători gradate ale suflului emotional, împletite și dozate cu finețe, conferînd pregnanță contururilor expresive și dimensiunilor stilistice, învăluînd întregul program interpretat de corul **Preludiu** condus de **Voicu Enăchescu** într-o notă de naturalețe și siguranță, căreia i s-au încadrat și intervențiile solistilor **Florin Georgescu** și **Lucian Marinescu**, ca și acompaniamentul pianistic al lui **Ovidiu Cucu**.

Introduțiile instrumentale ale scrii au aparținut altor doi „veterani” ai Studioului Tinăruțului Muzician: **Bogdan Boboc** — vioară (secundată la pian de același **Ovidiu Cucu**), survolînd cu dezinvoltură și rigoare pasajele de virtuoziitate, ale **Dansului vrăjitoarelor** de Paganini, cu un ton cald și cu o elocvență a frazării și **Ovidiu Bădilă** (în duo cu pianista **Steluța Radu**) dînd contrabasului său fior liric în cele două arii din **Opera Porcy and Bess** de Gershwin sau strălucitoare alură concertistică în parafrazele din Bach — Joplin.

După un asemenea debut, de stațiune, Studioul Tinăruțului Muzician are o dificilă misiune: cea de a păstra stăcheta calității artistice la același nivel ridicat! Nu ne rămîne decât să-i dorim succes, așteptîndu-i edițiile viitoare!

ANCA IOANA ANDRĂSCU

*) Studioul Tinăruțului Muzician — deschiderea stațiunii 1986-1987, marți 28 octombrie la Ateneul Român.

Rupere de nori la „Favorit” *)

La orele 20, cînd pe vremuri se pregătea să sune — „Noapte bună, copii” — stingerea, la cinema „Favorit”, oricît de tîrziu croncar ai fi fost, te-ai fi simțit instantaneu „în vîrstă”; o sală ticsită de puștime și o rumoare pe măsură te avertizează că risti să fii o murătură, dacă nu ești în stare să înțelegi despre ce e vorba. De unde acest aflux de populație între 15 și 20 de ani. De unde bucuria generală din timpul proiecției.

E vorba de o situație mai mult decît fericită. E vorba de situația normală: beneficiarii se întilnesc pe aceeași lungime de undă cu producătorii. Așadar, un film la care „Ei” nu trebuie duși cu școala; poate pentru că nu li se pare că ar fi duși cu preșul?... Poate pentru că „minorii” din sală se recunosc, cum se spune, în cei de pe ecran? Poate pentru că simt că au de-a face cu un film scris și făcut cu mult suflet?...

Oricît de estetic și de simpatizant al genului greu ai fi, tot trebuie să recunoști, chiar și în mare secret, că autorii — regizorul **Nicolae Corjos** și scenaristul **George Șovu** — au nimerit-o, ba chiar au dat lovitura. **Declarație de dragoste**, filmul lor precedent cu-despre-și-pentru tineri a făcut milionul de spectatori în 65 de zile! Recenta premieră, **Liceenii**, pare să fie înscris pe aceeași orbită. Elevi, profesori, părinți, ani de liceu... O lume mai puțin simplă de abordat decît pare la prima vedere. În general se întimplă cam așa: cînd filmul e artificial, zicem întotdeauna: „de vină e regizorul”. În schimb, cînd filmul e un succes, funcționează un fel de „complex Oul lui Columb”: meritul pare să fi venit de la sine, nimic mai ușor de făcut decît un film ușor cu acești adolescenți minunați în prag de treaptă... Nu e așa. Să-i dăm, deci, regizorului ce-i al regizorului: o mină de aur în fixarea distribuției. Tinerii pe care i-a ales și de astă dată **Corjos** (după ce, în filmul trecut, i-a lansat pe **Teodora Mares**, **Carmen Enea**, **Adrian Păduraru**), noii liceeni, sint nu doar convingători, sint cuceritori. Dacă din superstiție nu mi-ar fi teamă de soarta pronosticurilor prea sigure de ele, aș spune, de pildă, „se anunță un mare actor”... Are darul de a trece rampa, are puterea de a-și înnobila personajul (băiatul bun dar cu lipsuri, terorizat de matematică și de „purtare”, dar strălucitor în prietenie) cu o mare frăgezime sufletească, în paradoxală coabitare cu umorul ofensiv.

Numele? În operațiunea de lipire a numelor de figură, află că-l cheamă **Mihai Constantin**, că e student la actorie și că e fiul lui **George Constantin**!... Noblesse oblige!... Într-o situație asemănătoare se află și „colegul de bancă”, **Ștefan Bănică jr.**, care reușește un portret atașant de „pozitiv”, inteligent, modest, sensibil, tenace, îndrăgostit pînă peste urechi de o „pozitivă” nu mai puțin inteligentă, modestă, sensibilă, tenace, „intruchipată”, armonios, cu glasul limpede și cu privirea-i luminoasă de **Oana Sirbu** (vă amintiți o emisiune **Steaua fără nume?**). O creatură zulu-fată, argint viu oscilînd între „zglobie” și „fișneță” i se datorează **Cesoniei Postelnicu**, în mod cert foarte dotată pentru actoria de film. În rolul ingrât și expus tuturor antipațiilor al premiantului individualist — **Tudor Petruț** aduce scăpărări de „fîar furios” din recuzita proprie... Farmecul elevilor intră în rezonanță cu cel al profesorilor: cu vitalitatea debordantă a **Tamarei Buciuceanu** în postură de „Isoscel”, pedagog inflexibil și apărătoare a broșuțelor pindite de disecție, sau cu inteligența și ironia lui **Ion Caramitru**, în ipostază de diriginte ini-

Liceeni în fața treptei (Ștefan Bănică jr., Cesonia Postelnicu, Mihai Constantin)

mos, supranumit „Socrate”... Într-un rol de mică întindere, un actor care știe să îmbogățească cu altele nuanțe „pata de culoare” — **Sebastian Papiian** (pe care, din păcate, nu l-am mai întilnit de mult într-un rol de anvergură)... Distribuția e punctul forte al filmului, ei i se datorează, în bună parte, senzația de naturalitate, de firesc, de prospețime. O distribuție pusă în valoare cu atenție de imaginea lui **Alexandru Groza** (faptul că aș fi dorit-o mai inventivă, mai îndrăzneală, nu face imaginea mai puțin aplicată și funcțională).

Spre deosebire de **Declarație de dragoste** (auto-citat în film), care beneficia de un (love)story, de un crescendo, de un conflict, să-i spunem, centripet, în **Liceenii** avem de-a face cu o dramaturgie „centrifugă”: sprijinindu-se într-un punct dramatic („un băiat iubea o fată” și încearcă să-o cucerească), scenariul evoluează în cercuri tot mai largi, panoramînd asupra mai multor momente semnificative din viața de liceu: un an întreg, de la corigența la treaptă (inspirat cadrul cu cei doi prieteni îndărătul unei ferestre de internat, dincolo de care trece timpul)... Pe muzica lui **Florin Bogardo**, pe aripile referențului „Ani de liceu! Ani, ani de liceu!”, momentele sint montate (**Elena Pantazică**) într-o alunecare fluentă, urmărînd, practic, nu o poveste, nu tensionarea unui conflict, ci închegarea unei atmosfere.

Dincolo de tonul și de tonusul acid-hazos al **Liceenilor**, i s-ar putea reproșa filmului contururile idealizante, lumea evasi-idilică în care totul se rezolvă „uns” și în care nu există decît caractere simpatice. Sigur că „în realitate” asperitățile sint mai... aspre, sigur că roata morii se-nvirtește nițelus mai puțin vioi în viață decît în film. E adevărat că toate firele sint toarse cu o jovialitate deproblematizantă. Și totuși, chiar dacă filmul nu are „bătăie” și mizează pe efectul ilustrativ, îl privești cu reală plăcere. Atunci cînd păcatul educării planează asupra adolescenței el devine mult mai mic, și, într-o oarecare măsură, se justifică. E un „delict din dragoste”. Așa siropoasă, așa contradictorie, așa sublim ridicolă cum e ea, adolescenței îi rămîne hărăzită în special privirea nostalgică. Vîrsta suportă, uneori chiar cheamă, impulsurile lirice, lentilele colorate, excesul de căldură. Și, se știe, optimismul, oricît de aerian, nu e supărător atunci cînd este sincer.

EUGENIA VODĂ

*) **Liceenii**. O producție a Casii de film Patru. Regia: **Nicolae Corjos**.

Fără machiaj

Un fel de gol

Aprînd țigara de la țigara ta. Îți zîmbesc, zîmbești și tu, dar zîmbetul tău fuge, fardat prost, în grabă... Soția ta îți aranjază iar cravata. Cîndva băteam alături un trasnic pas de front și venirea iernii fusese doar o numărătoare băiețească cu creta pe tabla patului cazan. Astă-seară te însoțesc, înfrigurat, pe drumul de la cinematograful central pînă acasă la tine, unde ne vei primi. Ai avut premieră, ești îngrijorat, obosit și încolțit, n-ai avut invitații pentru toată lumea... În dormitorul companiei te trezeai uneori transpirat și speriat, îți învelegi cu grijă pumnii strîși în pătura rece și apoi patulul mai departe în ceața abia liniștită a viselor tale urite...

Înainte să devii actor descărca navele verzi ale aprozorului stupid de sub trufășul munte care domina orasul...

Soția ta îți potriveste din nou cravata. Urcăm cu liftul și eu văd doar zbaterea venei minuscule de sub ochiul sting. Ajungem, cîocim, sandvișurile cu pestă de peste sint încă moi... Îți sprijini pe furis fruntea în palmele tremurate. Ai avut premieră de film. Ieși pe balcon, tragi aer în piept, șoptești „și ce?” și ce?!

— Cînd ai filmat secvența cu moartea te-ai gândit?

— M-am gândit... Gustul fetei de piine din gură sfîșie, amar.

— Mai e vin?

— Da, vorbiți cu nevastă-mea...

— Ești un actor formidabil, ăți?

— Ceea ce știu este că pentru tine nu mi-aș pune telefon, știți?!

— De ce, formidabilule?

— Pentru că vreau să dorm!

Mă așund în fotoliul de lingă pick-up și te privesc, privesc, privesc. Te întorci:

— Eu sint ceea ce sint sau ceea ce văd ei?

— Imi trag gulcerul, noti mele haine de iarnă peste urechi și, respirînd din rotonjimea francă a lunii primejdioase și clare, îți șoptesc:

— Tu ești tu. Filmul e slab. Mai avem timp. Mîncînc un sandviș, te rog...

— Uite că dă bruna...

Mă privești, privești, privești. Te privesc, privesc, privesc...

ADRIAN PÎNTEA

P.S. După o premieră de film nereușit un actor își aprinde, ursuz, țigara și cu ochii închiși, plutește, înlăcrimat, în gol. Un fel de gol.

● **A. ION**, Birlad. Eleganță și me-reu încordată, poezia dv. seamănă cu un cal de rasă scos la defilare : „Ce sete de-altitudinii e-n fluviul tău de mană de țipnită din ea însăși ! Cu aur se inscrie Adevărata cartă din care, ca pe-o vrană,

Poemul meu se-embată. In magma aurie, E-o risipire-n daruri de primăveri — goldană — (Dar numai darul-vină dă roada cea mai vie).

Aud zvîcnindu-ți pasul de Edelweiss pe Omul Și-i dureros cînd cade pe stîncă o petală), Dar pe dureri surpate de veacuri este omul Un voievod lui însuși născut din verticală.“

Cine sinteți și cu ce nume vreți să semnați (pentru că intenționez să public la Antologie poemele Vas capilar și Sorii din adincuri) ?

● **G. ELIAN**, Moreni, Dimbovița. Aveți dreptate, ați progresat. Dar unele poeme sînt încă evazive, scrise fără elan. Cel mai expresiv — poate și din cauza intensității trăirii — este Să murim împreună :

„Nu pleca !... e încă vară în sălcii, colinele-și odihnesc făptura in unda domoală a torsului tău ca-ntr-o psalmodiere pe altarele unde picură ceară din mere domnești. Nu pleca, hai să mușcăm amîndoi cu sete din miezul lor. Va răsări luna, noi ne vom găti de moarte, cineva ne va strînge cenușa în urne de bronz,

va chema iarna, tirind peste jarul scrumit două straițe de nuntă cutremurător de curate.“

● **OCTAVIAN NECHITI**, Sîngeorz-Băi. Nu pot să vă răspund decît în cadrul acestei rubrici. Ca să trimit scrisori fiecărui corespondent în parte aș avea nevoie de mai multe vieți.

● **R.M.G.B.**, Slatina. Vă rog să vă dactilografați textele.

GENACLU prin corespondență

● **MARIAN BRĂILEANU**, Focșani. „Poezia modernă nu are nici o valoare. De ce o incurajați ?“

Am făcut-o fără să-mi dau seama. Vă mulțumesc că mi-ați atras atenția.

● **GABI AVRAM**, Iași. Aveți multă fantezie, dar o lăsați nesupravegheată :

„Dar, vai, oasele mi s-au prins de lucruri ca laptele acru de oale“

● **ADRIAN T.**, Fălticeni. În zadar îmi trimiteți o întregă documentație pentru a-mi dovedi că Titanicul s-a scufundat în apele mării Labrador și că epava lui nu poate fi azi decît „rece“. Versul dv. (pe care l-am mai citat și data trecută) tot nereușit rămîne :

„Azi Titanicul rece erupe spre cer“

Intrebarea mea era ironică și se

refera la ce se întîmplă în poezia dv., nu la ce s-a întîmplat în realitate.

● **DIANA ȘTEFANIA SICHIM**, Florești, Prahova. Dragostea trăită de dv. a avut, probabil, dramatismul ei, dar nimic din acest dramatism n-a pătruns în poezie, care este alcătuită din expresii convenționale, lipsite de putere evocatoare :

„Ai apărut neașteptat în al vieții mele prag și am rostit infiorat :

„Mi-ești drag...“ etc. ● **ADAM** și **DANIEL**, Reșița. Am descifrat cu greu dactilogramele șterse, neclare, dar m-am simțit răsplătit de faptul că schițele dv. sînt scrise cu umor. Ar fi bine să le revedeți, să eliminați unele formulări naive, să le bateți din nou la mașină și să mi le retrimiteți, însoțite de câteva date despre dv.

● **IONEL AȘTEFĂNOAIE**, Halinga, Mehedinți. Scrieți cu greseli de ortografie, ca un copil de clasa întâi. Afîindu-vă în această situație jenantă, cum vă închipuiți că puteți deveni scriitor, adică un om de la care mii de alți oameni învață să se exprime ?

● **EMIL SINESCU**, Băls, **IULIU DRĂGHICI**, București, **NICOLAE MARIUS**, Ploiești. Textele nu au nici o valoare.

● **DAN STARCU**, București, **MARINELA IONESCU**, Slatina, **UN FAGURE DE MIERE**, Deva, **OVIDIU ISACOVICI**, Breaza, **SUCEAVA**, **DAN MARȘCU**, Bacău (?), **DANIEL MARIN MOȘOIU**, Zalău, **ELA GHÎTEANU**, Ploiești, **CORNEL STOICA**, Ploiești, **PAUL CRINESCU**, București. Aveți o anumită înzestrare pentru literatură, rămîne de văzut cum veți evolua.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

ANTOLOGIA

cenaclului prin corespondență

Miron Manega

Un tînr slab, cu mustață a venit în urmă cu citeva săptămîni la redacție și mi-a făcut o mărturisire :

— Sînt un mare poet ! Dacă nu mă ajutați să public, dv. aveți de pierdut, nu eu !

Tînrul se numește Miron Manega, lucrează ca electromecanic la „Teleconstrucția“ în București și nu este (cel puțin deocamdată) un mare poet, dar are, în orice caz, talent și, în plus, pare un bun cunoscător de poezie. Pare însă și un recent cunoscător de poezie în sensul că se lasă influențat cu prea multă ușurință de stiluri poetice care pentru el reprezintă niște „descoperiri“. Rămîne de văzut ce va face de acum înainte.

MIGRAȚIE DIN SOMN

Ni se fărîmă digurile cînd Imaginate păsări le-nfioară, Pentru a mia — sau a cîta oară ? — (Dar tot mai rar) — din somn alunecînd. Pe dinăuntru ne dizlocă magme De visuri, niciodată răbufnînd, Doar uneori, ca dintr-un vechi colînd, Vin fluturi mari și ni se sting în palme. Și uite-asa te descompune visul, Ca un venin albastru, ca un vin, Rămîn din tine miinile și scrisul — Fragilă raclă-a timpului puțin — ... Să te sfîșie-n zori, anahorete, Se-norec din somn cumplitele ecrete.

MIC INDREPTAR DE CALĂTORIE

„Vom face această călătorie cu o corabie desenată pe zidul cercului. Va fi condusă de fiul meu pe care, dacă nu-l știți, nici n-o să-l știți vreodată, pentru că foarte curînd celălalt fiu al meu care nu s-a născut încă, îi va lua locul, iar dacă fiul meu (care nu s-a născut încă) nu se va mai naște, va preda comanda fiului său și tot așa pînă cînd strămoșii mei sau strămoșii zeilor lor vor strîga : Opriți-vă ! Ați ajuns.

POEZIA

Ea ea și cînd în loc să mori ar începe deodată să ningă.

INCENDIU

Izbucnit în vis incendiul cuprinse-n zori podgoriile.

INDIGO

Pui indigoul invers, pasă-mi-te, Ce-ai mîzgălit se-ntoarce și te-nghite.

George Onica

Un campion de șah — George Onica, din Rădăuți — îmi trimite următoarea reflecție : „Îmi vine în minte S. Tarasch, reductabilul și dogmaticul campion de șah al Germaniei pe la finele veacului XIX, cu aforismul său : amenințarea este mai puternică decît executarea ei. În poezie e invers, nu ?“

Poemele care urmează acestui ingenios text introductiv nu sînt mai prejos, cel puțin o parte dintre ele. Se caracterizează prin intuiții surprinzătoare și printr-o radicalitate — uneori doar o strîdentă — a formulărilor specifice unuia autor care vrea de la literatură sau totul, sau nimic.

DANGĂT DE AUR

E toamnă tandru un holid aurlu vine spre creierul meu în văzduh feniesi copii țipă genele zeului lungi-și-amare alîrnă, ating apa...

CAI TRIȘTI

O țară de frunze se zbate în noapte și pierc. Nebuloasa trece răstoarnă corabia argonauților... În zori un copil cu polen în păr se trezește din somn și întreabă : „dar conceptul de libertate al heliotropilor cum se exprimă ? Sau voința de putere a merișorului ?“ Sau caii, caii albi, diafani, care pase ciuperca înaltă și devin stafii...“

FIU AL AMURGULUI

Te vei întoarce rază de aur a ochilor mei de copil negresit vei intra prin orbitele-mi goale în trup vei lumina scheletul amar vei alunga demonii și lilieci vampiri și vei spune :

„bine-i acasă, în inima caldă a stăpînului“

În pagină

Dir: fișierul bravului pitic

A fost o vreme cînd o carte cu un cit de mic defect îmi provoca panică, saream din fotoliu, alergam la librărie, completam lungi formulare, iscăleam și, victorios, aduceam acasă exemplarul „normal“. Ce eroare ! Cu vîrsta am început să apreciez, să aștept chiar, nerăbdător, aceste surprize. Nu-i vorba de plăcerile „minore“ : pagini inversate (o bucuria de a te strecura ca printr-un labirint !), pagini întoarse (o, rotirea opului în aer, satisfacțiile de jongleur !) etc. Mă refer la cele „majore“ ! Un capitol e legat de două ori : citești cu un interes crescînd, verifici imediat reacțiile diferite la aceleași cuvinte, de fapt nicidecum aceleași, ci altele, desigur că altele ! Pagini albe, față în față sau intercalate — deliciu ! Hazardul ți-a dăruit un text unic, scăpat de sub mina de fier a autorului ; visezi îndelung... Am ajuns chiar, dacă volumul e din nefericire intact, să sar citeva foi, la întimplare, și să mă abțin întotdeauna de la ultimă, creîndu-mi astfel lecturi nesfîrșite...

Personajele lui Dostoievski mușcă. Stavroghin mușcă urechea guvernatorului Ivan Osipovici (cazul cel mai celebru !). Cămătăreasa Aleona Ivanovna, văduva de arhivar, mușcă de deget pe sora-sa, Lizaveta. Kirillov mușcă și el degetul mic al mîinii stingi lui Piotr Stepanovici Verhovenschi. Am senzația netă că și alții practică obiceiul sau măcar simt nevoia (Rodea !). De verificat în DPD-ul lui

Valeriu Cristea. Eventual, de dat un telefon. Mă și aud : „Alo !... Alo ! ! !... Cine mai mușcă în Dostoievski ?“

Încercasem **Idiotul** pentru prima dată în 1959. Volumul avea o copertă neagră. Literele titlului, deformate, tremurînd parcă, în nuanțe albastre și galbene, te puneau de la început pe gînduri spăimoase. Ilustrațiile lui Jules Perahim (Mișkin, Nastasia Filippovna, Ippolit, Lebedev etc.) șocau și ele. O vedeam pe însăși Nastasia Filippovna, gîndiți-vă ! Rămăsesem buimac. Îmi repetam că așa ceva nu-i posibil ! Între timp mă îndrăgostisem dureros de Nastasia. Iar lectură, iar uluire neputincioasă. Semăna a basm

Cronica literară în linii frînte de LINU

Vasile Petre Fati, Peripeții de vacanță, Editura Sport-Turism, 1986.

Pătrunzînd ca scriitor în lumea vacanței, Vasile Petre Fati n-a renunțat la nimic din solemnitatea lui caracteristică.

Tabela de marcaj

Dacă și cu parcă

Dacă tot am scăpat de cupele europene, s-o spunem pe-aia dreaptă : de data asta, nu era de noi ! Ajunseserăm așa de mari, că nu ne mai încăpeam în ghete și pre unde-ntorocîi capul numai de fotbalisti de vază dădeai, echipați „a la carte“, plimbarisii mai ceva ca sateliții în jurul Pămîntului, dar căzuți pe teren ca din lună ! Pînă în primăvară, cînd ne propulsam cu motoare cu aprîndere internă, trăgeam în sus, la constelații, ba le și cuceream, ca Steaua, dar cînd ne-am văzut cu marea Cupă, s-a-ntors titirezu' în sens invers, dovadă că (tot) Steaua, cea care făcuse deunăzi 0-1 la Bruxelles și 3-0 la București, a ajuns de viceversa : 0-3 la Anderlecht și 1-0 în Ghencea. Ostășește vorbind, la loc comanda ! Că n-o să dea nimeni goluri pentru noi și nimeni n-o să ni se plece-n față, numai pentru că am fost cei care așa și pe dincolo !... Craiova cea vestită, care fuse și ea o fuse, nu mai e demult ce fuse și peste atîtea rînduri subțiate și alitea ghinioane, s-a dăruit și cu Dundee United, pe care nu și-ar dori-o adversară nici Selecționata lumii. 0-3 la Dundee, 1-0 în Bănie, onoarea a fost salvată dar, decît așa onoare mare, mai bine o calificare micuță !... Pajii din Regie s-au ridicat pe umerii berarilor din Gand și n-a lipsit mult să se impli-

nească pronosticul avansat de noi în simbăta trecută. Am văzut cu ochii mei cum Hagi-spiridușul a răsucit-o printre belgieni, potrivindu-i-o lui Gino, virful de atac, care a-nscris cu un șut de kinogramă. Era 1-0 în deplasare, după 17 minute de joc, și mă vedeam ajuns în turul III cu unii dintre preferații mei. Dar, în burnita flamandă de sub reflectoare, fața meciului s-a schimbat de la o repriză la alta, aducîndu-ne vîntu-n piept și prilejuindu-i extraordinarului Cristian citeva momente de cert iluzionism. Bravo, bravo, bravo. 1-1 pe scrișnitelea din dinți și nu ne-a mai rămas nimeni de care să ne interesăm în meciurile europene, că ai lui Dinamo s-au oprit din capul locului. Precum vedeți, e gata ! Ce-am avut și ce-am pierdut ! ? O cupă de poveste, o echipă de legendă și alte două-trei care puteau speria Europa, dacă... Dacă și cu parcă sînt, însă, probleme care nu țin de fotbal, unde totul se numerează pe goluri, cum o să fie și miercuri, în Spania, unde naționala regăsește Sevilla Stelei. Și ce ne-am bucura să fie ca la 7 mai ! Hai România !...

HORIA ALEXANDRESCU

„TITANIC-UL“ CARE NU SE POATE SCUFUNDA*)

În sfârșit, nava a ajuns pe fund; par- tea din spate s-a detașat complet în timp ce bagajele și cărbunii s-au întins de jur împrejur; ridicând nori enormi de se- dimente, cele două bucăți s-au așezat pe talpă și puțin pe babord, la vreo 60 de metri una de cealaltă. Era ora 2 și 27 de minute, în această luni, 15 aprilie 1912.

La 4000 de metri adâncime, într-o apă cu 4 grade, sub o presiune de 400 de kilograme pe centimetru pătrat, epava dezarticulată urma să fie mormintul definitiv al puternicilor și al celor săraci: cel al coman- dantului și al celei mai mari părți a echi- pajului său, al muzicanților și al zidari- lor, al dulgherilor, al infirmierelor, al fărânilor și al celor care spală vase; o mie de persoane în total, originare din vreo douăzeci de țări.

Călătoria inaugurată a Titanic-ului du- rase exact patru zile, paisprezece ore și șapte minute.

CERCETĂRI

Două anchete paralele despre naufra- giu, una condusă de Senatul american, cealaltă condusă de Ministerul britanic al comerțului, au ajuns în esență la aceeași concluzie: în ciuda tuturor avertismentelor, pachetotul își continuase drumul cu toată viteza pe o mare plină de ghețuri.

În acea epocă, companiile de navigație nu aveau decât o idee — să meargă în- ante: ele țineau să asigure un serviciu rapid respectând scrupulos orarele, chiar dacă aceasta obliga la o traversare, fără încetinire, a zonelor cetoase, a cîmpuri- lor de gheață sau a flotelilor de vase de pescuit. Titanic a plătit tribut acestei nebunii.

Odată cu terminarea investigațiilor, puține lucruri, în afară de publicarea citorva amintiri, au venit să îmbogă- țească raportul despre catastrofa. Totuși ea rămânea înscrisă în memoria colectivă. Astăzi încă, doar numele Titanic are mai multă rezonanță decât majori- tatea evenimentelor din istorie.

În 1955, lucrarea lui Walter Lord „A Night to Remember“ a făcut cunos- cută tragedia unei noi generații întregi. Această carte a resuscitat oarecum Titanic-ul. În 1956, lanțul de televiziune american NBC, i-a consacrat o emisiune realizată în 31 de studiori cu 107 actori; doi ani mai târziu, s-a făcut un film cu același subiect.

Prima tentativă serioasă de reperare a Titanic-ului pare să fi fost cea a com- paniei canadiene de televiziune CBC, care, la începutul anilor 70, a încercat să pregătească o expediție pentru a fo- tografia epava. Ea a eșuat, dar ideea a inspirat scriitorului Clive Cussler, cele- brul său roman, din 1976, Raise the Ti- tanic! (Repuneți pe linia de plutire Titanic-ul!), în care carcasa vasului «reparată» sub apă, este umolată cu aer ca să fie adusă la suprafață.

Oamenii de știință se interesau de asemenea de reperarea pachetotului și, în special, Robert D. Ballard, specialist în geologie submarină la Institutul Woods Hole. În 1971, el a propus să se utilizeze vehiculul de explorare Seaprobe, care aparține Societății Alcoa — o sanie prevăzută cu un aparat fotografic utili- zat pe platformele de foraj — pentru a localiza epava și a face fotografii înainte de a cobori la bordul submarinului de explorare Alvin, capabil să suporte pre- siunea care există la această adâncime; dar el nu a putut să strângă fondurile necesare operațiunii.

Apoi, în 1980, texanul Jack Grimm, magnat al petrolului și pasionat de geologie, a anunțat că el era dispus să finanțeze o expediție.

La observatorul Lamont-Doherty de la Universitatea din Columbia, oceanograful William Ryan, interesat de proiectul lui Grimm, de care aflase din presă, și-a oferit ajutorul; el propunea să se uti- lizeze un sonar (aparat de detectare și de comunicații submarine analog cu ra- darul și bazat pe reflexia undelor so- nore) cu măturare laterală remorcat pe fund și sugera texanului să-și asigure concursul unui om care ar putea fi pre- țios, Fred Spiess de la Institutul Ocea- nografic Scripps de La Jolla, din Califor- nia. Grimm a acceptat.

Înainte să se imbarce, Ryan a amintit, în cursul unei conferințe de presă, că sarcina era deosebit de grea, căci locul unde zăcea Titanic-ul era «cel mai perturbat din Atlantic din punct de ve- dere magnetic», pentru că el se găsea pe dorsala vulcanică «J», veche de 110 mi- lioane de ani, unde perturbațiile magne- tice erau deosebit de mari.

EPAVA ? SAU NĂMOLUL ?

Între 31 iulie și 16 august 1980, nava H.J.W. Fay, închiriată de Grimm, a făcut o hartă care reprezenta 1300 de kilometri pătrați de pe fundul Atlanti- cului de nord. Se distingeau cel puțin trei «tinte» ale căror dimensiuni cores- pundeau cu cele ale epavei; dar o vio- lentă furtună a provocat pierderea mag- netometrului; Spiess a făcut un altul, dar timpul continua să se strice; hrana și carburanții începuseră să se imputineze, și Fay a trebuit să se întoarcă la Boston.

Grimm era convins că următoarea ex- pedicie, prevăzută pentru anul următor, va fi fructuoasă, dar nu a fost cazul. În 1983 o a treia tentativă a trebuit să fie abandonată din cauza timpului urit.

În ciuda acestor eșecuri, Robert Ballard rămânea optimist. «Întotdeauna am cre- zut, spunea el, că a găsi Titanic-ul nu era partea cea mai dificilă a problemei» și că cel mai greu va fi să obținem un film demn de acest nume.

Furtunile din Atlanticul de nord urmau să pună în curind încrederea sa la o grea încercare.

Scaifandru și explorator submarin bine- cunoscut, Ballard urmărea expedițiile lui Grimm cu sentimente amestecate. «Tentativele sale, a spus el, m-au con- vins că, pentru a găsi Titanic-ul trebuie limitat timpul cercetărilor la o zonă de la 250 la 400 de kilometri pătrați, pe care am avea timpul să o cercetăm în amă- nunțime.»

Pentru aceasta, el s-a adresat unei «vechi prietene, Franța», și a luat con- tact cu Jean Jarry și Jean-Louis Michel, amândoi aparținând de I.F.R.E.M.E.R. (In- stitutul francez de cercetări pentru ex- ploatarea mărilor) ca să încerce să or- ganizeze o expediție împreună. «Erau, ne spune el, specialiști ai mărilor adâncimi, oameni pe care îi cunoșteam și îi res- pectăm», Michel și Ballard au lucrat pentru prima dată în echipă în 1973, în timpul cercetărilor pe dorsala medio- atlantică, un mare lanț muntos submarin.

Pentru Ballard, pentru biroul ameri- can de cercetări navale și pentru I.F.R.E.M.E.R., căutarea Titanic-ului era mai ales ocazia de a încerca prototipuri de vehicule submarine care vor aduce omului o «teleprezență» pe fundul mărilor.

Teleprezența era cuvântul inventat de Ballard pentru a defini tehnologia de video-comunicare prin care omul va pu- tea să se proiecteze în minte la mari adâncimi fără să fie fizic prezent acolo, și specialiștii să studieze întinse zone submarine neexploatate, cu munții, can-ioanele și deserturile lor.

Michel, veteran al echipei de explorare submarină a marinei franceze, care cu- noștea deja bine istoria Titanic-ului, a dat să se studieze minuțios jurnalele de navigație și raporturile care se refereau la naufragiu. «Bazindu-ne pe aceste date istorice, explică el, noi am delimitat pe hărțile noastre zona probabilă unde tre- buia să se găsească epava, undeva în- tr-un pătrat cu latura de vreo douăzeci de kilometri. În iunie 1985, după ce fran- cezii și americanii au aprobat expediția, noi eram gata de imbarcare.»

Ballard și Michel erau neliniștiți în ceea ce privește vizibilitatea pe locurile naufragiului. «Sint în această zonă, spu- nea Ballard, curenți submarini teribili care ridică nămolul, și noi ne întrebam ce vor realiza camerele noastre într-o vizibilitate foarte scăzută.»

Ei studiaseră cu atenție efectele mare- lui seism din 1929 care scuturase toată regiunea Marelui Banc din Terra-Nova, acolo unde se scufundase Titanic-ul:

mai multe cabluri telegrafice și telefo- nice submarine fuseseră tăiate, o enor- mă alunecare de teren care înainta cu aproape 60 km/h se produsese pe pan- tele platoului continental până la cîmpia abisală, la mil de metri mai jos.

«Noi ne întrebăm în special, spune Ballard, dacă această alunecare atinse epava și dacă imaginile retransmise vor arăta nămolul sau carcasa Titanic-ului.»

Michel și echipa sa au plecat din Brest pe 1 iulie, la bordul navei de cercetări Le Suroit, și au ajuns pe zona delimitată opt zile mai târziu: ei au început să «tundă peluza» adică să răzulască meticolos fundul oceanului trecind în paralel echipamentul de ascultare și de transmitere a imaginilor ca să scruteze fiecare metru pătrat.

La capătul unui cablu de mai multe mii de metri, Le Suroit remorca o coloană de aparate de detectare. În frunte venea un vehicul lung de aproape 5 metri de- numit Poisson, care transporta sonari de măturat vertical și orizontal, care re- morca, la capătul unei lungi frînghii, un magnetometru destinat să destăinuiească anomaliile magnetice. Așa cum explică Ballard, «cu sonar-ul cu măturare ori- zontală, se caută o siluetă care poate corespunde părții principale a epavei; în același timp, magnetometrul indică dacă este vorba de o masă metalică.»

«Ne-au trebuit aproape două ore ca să poziționăm aparatul la vreo 45 de metri deasupra fundului oceanului, explică Michel. De fiecare dată când trebuia să o transportăm din nou, aceasta ne lua tot atita timp: puternici curenți de su- prafață ne obligau să o facem după fie- care trecere, să revenim la punctul nos- tru de plecare și să o coborim din nou.»

Apoi a venit o furtună și a trebuit să suspendăm operațiunea timp de 36 de ore.

«La sfârșitul celei de-a doua faze a cercetărilor, povestește Michel, noi tot nu găsiserăm Titanic-ul.»

Noi cercetaserăm o zonă cu o suprafață de trei ori mai mare decât cea a Pari- sului, constataserăm că sistemele acusti- ce funcționau perfect, dar eram foarte decepționați.»

Cercetările făcute de Suroit trebuiau să se oprească pe 7 august. În timp ce vaporul se pregătea să se îndrepte spre insula Saint-Pierre, în largul lui Terra- Nova, un curcubeu s-a format în sud: acesta părea de bun augur.

«EL !»

La 13 august, Ballard și Michel se im- barcar pe Knorr, navă de explorare a Institutului Woods Hole și, două zile mai târziu, plecară la bordul său către zona de cercetări.

Knorr este prevăzută cu un sistem de navigație prin satelit, datorită căruia com- mandantul său poate să determine, aproape la 100 de metri, poziția sa pe oricare mare a globului. El este, în plus, stabilizat prin elice numite cicloide, pla- sate orizontal sub carcasa vasului, una în față, alta în spate: sint discuri care ies la suprafața carcasei prevăzute fie- care cu 6 aripi ale elicei asemănătoare visclor, implantate vertical, al căror unghi de atac ajunge să-l modificăm pentru a face să înainteze sau să dea înapoi vaporul, să-l deplasăm lateral de o parte sau de alta, sau să-l facem să se învârtască pe loc.

Rolurile lui Ballard și Michel se schim- baseră: primul conduce operațiunile, cel de-al doilea comanda echipa de veghe de la miezul nopții la ora 4 dimineața, într-un post instalat la tribord în spate. «Se pune întotdeauna cea mai bună echi-

pă la serviciul de cart. de la miezul nopții la ora 4», explică Ballard.

Zona de cercetări acoperea trei tere- nuri de tipuri diferite: un canion cu numeroase ramuri, dune de nisip care formează un peisaj destul de asemănător celui din Sahara și o zonă de depozite sedimentare probabil aduse acolo de seis- mul din 1929. «După elementele de care dispuneam, spune Ballard, noi creдем că epava lăsase o diră de resturi lungă de aproximativ 1800 de metri și orientată în mare spre o linie nord-sud». De aceea în locul unde trebuia «tunsă peluza», s-a hotărât să cercetăm terenul în sensul est-vest, ceea ce sporea șansele de desco- peri rămășițele cu ajutorul camerelor vi- deo-remorcate aproape de fundul ocea- nului. Două noi aparate de explorare sub- marină au fost utilizate, din care cel cu performanțele cele mai înalte era Argo, un submersibil în formă de sanie, de mă- rimea unei mașini, prevăzută cu puternice proiectoare și cu o aparată video per- fecționată, concepută de Ballard la Labo- ratorul marilor adâncimi din Woods Hole.

Frenesia de început a cercetărilor a scăzut puțin cite puțin în cursul zile- lor, pe măsură ce scădea speranța de a găsi urma Titanic-ului; se apropia mo- mentul cînd «fereastra meteorologică» fa- vorabilă urma să se închidă și cînd urma să se instaleze furtuna.

În noaptea de 31 august spre 1 septem- brie, la miezul nopții, Jean-Louis Michel a făcut încă o dată serviciul de cart în postul de comandă cu cei șase membri ai echipei.

Atunci, ochiul neobosit al lui Argo a început să transmită imagini unde se distingeau resturi; grămezi gri de cărbune și bucăți de țevi defilau pe ecranul video. «Ar putea fi el», s-a gândit Michel revenindu-i deodată toată frenesia cău- țării. «Noi am privit cinci minute doar vor apărea alte vestigii, va spune el, apoi, deodată, a apărut imaginea, ușor de identificat, a unui cazan !»

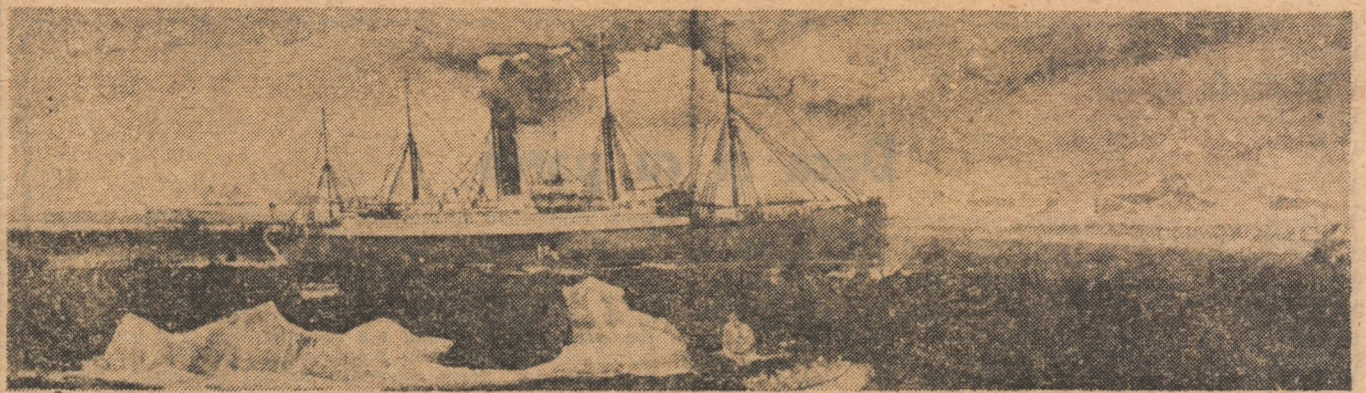
Domnea o atmosferă de ulmire și de incintăre. Cînd Michel a spus: «Cineva ar trebui să meargă să-l trezească pe Bob Ballard», nimeni nu s-a mișcat; clipa era prea copleșitoare. Cîteva mi- nute mai târziu, totuși bucătarul John Bartolomei a bătut la usa cabinei lui Ballard, și-a strecurat capul prin crăpă- tură și a spus: «Băieții cred că ar tre- bui să coborîți». Ballard s-a grăbit să ajungă la postul de comandă și a desco- perit imaginea unui cazan pe ecranul vi- deo: «Acesta este !» a exclamat el.

Vestea s-a răspândit pe vapor în mod fulgerător și postul a fost în curînd in- vadat de echipa de oameni de știință și de membrii echipajului. Dar, un tehni- cian semnalind prezența unor «obiecte mari» cu care Argo risca să se ciocneas- că, Ballard și-a dat seama că aparatul ar fi trebuit să «planeze» mai jos decât puntea Titanic-ului și de aceea a dat or- din să-l ridice; trebuia localizată exact epava, trebuiau reperate coșurile, trebuia să se determine ce rămăsele din supra- structură.

Prezentare și traducere de ILEANA CONSTANTINESCU

*) După articolul „TITANIC“ în sub- mersibile, publicat în revista *Sélection du Reader's Digest*, mai 1986, p. 138-163. Documentele care au stat la baza arti- colului au fost adunate de redacția de la Reader's Digest.

(Va urma)

IMPORTANT!

A început Trecerea în revistă a formațiilor artistice din cluburile, casele de cultură, ale științei și tehnicii pentru tineret din sistemul U.T.C., acțiune desfășu- rată în cadrul ediției a VI-a a Festivalului național „Cîntarea României”.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA:
București, Piața Științei, Tel. 17
50 10 17 60 20. Abonamentele se fac
la oficiile poștale și diruzorii din

întreprinderi și instituții — Tiparul: Combinatul Polig- rafic „Casa Științei” din strălucita se pot abona prin „ROMPREȘIATELIA” — Sectorul ex- port-impord presă P.O. Box 12-201, telex 10376 preslr București, Calea Griviței nr. 54-56